

Araştırma Makalesi

Göç Yönetimi ve Göçlerin Türkiye'deki Sosyoekonomik Yaşama Etkilerine İlişkin Akademisyen Görüşleri

Scholars' Views on Migration Management and The Effects of Migration on The Socioeconomic Life of Türkiye

Bora BALUN Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi borabalun@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-4933-2271	Osman KURTER Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi osmankurter@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7581-1316	İsmail Hakkı DİNÇAY Dr., İŞKUR Eskişehir İl Müdürlüğü ismailhakki.dincay@iskur.gov.tr https://orcid.org/0000-0002-4608-3978
--	--	--

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
03.01.2023	12.03.2023

Öz

Çalışma, zorunlu göçleri ortaya çıkartan nedenler ve ev sahibi ülkeye etkileri, bu etkilerin toplum tarafından algı ve değerlendirmesi, geliştirilen sosyal politikaların etkinlik düzeyi ve son olarak gelecek projeksiyonu akademisyenlerin perspektifinden tartışmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesini, “mültecilerin ev sahibi ülkede süreç içerisinde ortaya çıkardığı sosyoekonomik etkinin şiddeti ve yönü hangi yönde gelişmektedir?” sorusu oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'deki farklı devlet üniversitelerinde görev yapan iki Profesör Doktor, üç Doçent Doktor ve iki Doktor Öğretim Üyesi olmak üzere toplam yedi akademisyenden oluşmaktadır. Çalışmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda zorunlu göç ve etkileri, zorunlu göçe yönelik politikalar ve gelecek projeksiyonu olmak üzere üç ana tema belirlenmiştir. Zorunlu göç ve etkileri temasının altında mülteci kimliği, motivasyon kaynağı, demografik görünüm ve yoksulluk, fırsat ve tehdit, sayısal yoğunluk ve misafirlik ile refahın bölüşümü alt temalarına yer verilmiştir. Zorunlu göçe yönelik politikalar temasının altında hukuki statü, yasal çerçeve ve temel haklar alt temasına yer verilmiştir. Gelecek projeksiyonu temasının altında sosyoekonomik istikrar, gelişmişlik düzeyi ve geçici korunanların gönüllü dönüş süreci alt temalarına yer verilmiştir. Toplanan verilerden, hukuki mevzuatın mülteciyi geçicilik olgusuyla ilişkilendirdiği ve bu durumun mültecilerin misafir olarak algılanmasına yol açtığı ve bunun da uyum sürecinde olumsuz etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kısa vadede zorunlu göçlerin devam edeceği ve kalıcılık tezi üzerinden eğitim, barınma, istihdam ve entegrasyon sürecine yönelik daha somut politikalara ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Yönetimi, Mülteci, Sosyal Sorun, Sosyal Politika.

Jel Sınıflandırması: I30, I31, I38

Abstract

This study has been prepared to discuss the causes of migration and its effects in the host country, how this effect is perceived and evaluated by the society, the level of effectiveness of the policies developed by the administration,

Önerilen Atf /Suggested Citation

Balun, B., Kurter, O. & Dinçay, İ. H., 2023 Göç Yönetimi ve Göçlerin Türkiye'deki Sosyoekonomik Yaşama Etkilerine İlişkin Akademisyen Görüşleri, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 877-900

and finally the future projection of migration from the academic perspectives of scholars. The research question of which direction the severity and course of the socioeconomic impact of the refugees in the host country develop in the process is determined for this investigation. The study group of this research consists of two Professors, three Assoc Professors, and two Assistant Professors, totaling seven scholars. The inquiry was carried out using the phenomenology or philosophy of experience methodology, one of the popular qualitative research procedures. For the data collection process, a semi-structured interview form was used, and the obtained data were analyzed by descriptive analysis technique. As a result of this research, three main themes of forced migration and its effects, policies for forced migration, and future projections were formed. Under the theme of forced migration and its effects, sub-themes of refugee identity, source of motivation, demography and poverty, opportunity and threat, population density and hospitality, and distribution of wealth are included. Under the theme of policies for forced migration, the sub-theme of legal status, legal framework, and fundamental rights are included. Under the theme of future projection, the sub-themes of socioeconomic instability, level of development, and voluntary return of the temporarily protected are included. After this research was conducted, it was concluded that the current legal legislation associated with the refugees under the phenomenon of temporary protection status situation, causes them to be perceived as permanent guests, which in turn has a negative impact on their integration and adaptation processes into the local societies that they live in. In addition, it was emphasized that migration will continue in the near future, and there is a need for more concrete policies for education, accommodation, employment, and the integration process of refugees based on the permanence thesis.

Keywords: Migration, Migration Management, Refugee, Social Problem, Social Policy.

Jel Classification: I30, I31, I38

1. Giriş

Küreselleşme dinamiklerinin güçlenmesi, istihdam olanaklarının yetersizliği, sosyal ve bölgesel eşitsizlikler, daha iyi ekonomik koşullara sahip olma isteğinden kaynaklanan nedenlerle çok sayıda insanın ve dolayısıyla ülkenin uluslararası göç hareketlerinde yer almaya başlamasıyla birlikte son dönemdeki göçler büyük ölçüde değişmiştir (Aykaç ve Yertüm, 2017). Bu durumun kaçınılmaz bir sonucu olarak göçler geçmişe göre boyut, nitelik ve kapsam gibi birçok yönden farklılaşmıştır. Fakat göç hareketlerini etkileyen olgular bunlarla sınırlı değildir. Güçlü devletlerin müdahaleleri ve iç savaşların yarattığı eşitsizlikler, dini ve kültürel baskılar, cinsiyetçi yaklaşımlar da göç olgusunu önemli ölçüde şekillendiren itici bir güç haline gelmiştir (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2020). Doğal olarak bu ve benzeri gelişmeler, göçe eğilimli büyük bir nüfus ortaya çıkartmıştır. Savaşların yarattığı zorunlu göçler ise son dönemde göçü tetikleyen önemli bir olguya dönüşmüştür. Nitekim günümüzdeki göç hareketleri dikkate alındığında, önemli bir kısmının kaynağını bu tür göçler oluşturmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletlere göre 2022 yılında zorla yerinden edilenlerin sayısı 100 milyonu geçmiştir (United Nations High Commissioner [UNHCR], 2022). Zorla yerinden edilen göçmenlerin, göç hareketliliğinde seçtikleri yöntem ve göç rotası ise birbirinden farklı özelliklere sahiptir.

Göçmenlerin hedef ülkeye taşınırken seçtikleri yaklaşım yasal, yasadışı veya her iki yöntemin karışımı şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, Batı Afrika Rotası, Batı Akdeniz Rotası, Orta Akdeniz Rotası, Doğu Rotası, Batı Balkan Rotası, Karadeniz Rotası, Doğu Sınırı ve Yunanistan ve Arnavutluk'un Dairesel Yolları üzerinden yüz binlerce göçmen yasal veya yasadışı yöntemlerle Avrupa'ya taşınmaktadır (Şişman ve Balun, 2020, s. 66). Özellikle Türkiye, Yunanistan, Portekiz ve İtalya gibi Akdeniz ülkeleri bu eğilimlerden daha fazla etkilenmektedir. Zira bu ülkeler coğrafi konumları ve sosyoekonomik çekicilikleri nedeniyle son yıllarda küresel göç akımlarının hedefi haline gelmişlerdir (Özerim, 2014). Bu gelişmeler, farklı coğrafyalarda yer alan hem hedef hem de kaynak ülkelerin çeşitlenmesine ve artmasına neden olmaktadır. Fakat küresel sistemin önemli bir parçası olan Türkiye'nin, karşı karşıya kaldığı zorunlu göçler açısından biraz daha özel bir konumda bulunduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Nitekim yakın komşusu olan ülkelerdeki veya bölge ülkelerindeki çatışma ve siyasi belirsizliklerin yanı sıra sosyal ve kültürel gelişmelerin neden olduğu zorunlu göçlerdeki çeşitlilik, Türkiye'nin göçmen profilinde ve sayısında rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Başta Afganistan, İran, Suriye, Irak gibi Ortadoğu ülkeleri olmak üzere, Türkiye hali hazırda, Afrika ve Asya'dan gelen farklı mülteci gruplarına ev sahipliği yapmaktadır. Resmi rakamlara göre bu sayı yaklaşık 5 milyona ulaşmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM], GİGM, 2022; GİGM, 2022a; GİGM, 2022b). Fakat çalışmada mülteci olarak zikredilen göçmen grubuna dair şu hususun özellikle belirtilmesi yerinde olacaktır. Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini coğrafi çekince şartıyla imzalamış olup, doğusundan zorunlu göçlerle gelen göçmenleri sığınmacı ve mülteci olarak

tanımlanamamaktadır. Bunun yerine geçici koruma, ikincil koruma, şartlı mülteci gibi hukuki terimler kullanılmaktadır. Çalışmanın özünden ve sınırlarından uzaklaşmamak amacıyla Suriye, Afganistan, İran, Irak gibi Türkiye'nin doğusundaki ülkelerden zorunlu göçlerle gelen göçmenler mülteci olarak ifade edilmiştir.

Öngörülebilir bir göçmen politikası oluşturmanın ön şartlarından birisi, mülteci ve entegrasyon politikası arasındaki eksikliklerin tanınması ve mümkün olduğu kadar azaltılmasıdır. Bu maksatla mültecileri konu alan ve farklı disiplinler tarafından gerçekleştirilen örneğin özel sektör çalışanlarıyla (Elma ve Şahin, 2015; Akbaş ve Ünlütürk Ulutaş, 2018; Dedeoğlu, 2018; Akbulut, 2021), sektör temsilcileriyle (Erdoğan ve Ünver, 2015; Üstün, 2016; Toksöz, Erdoğan ve Kaşka, 2012), kamu kuruluşlarıyla (Andiç, 2018; Karaoğlan, 2022) ve sivil toplum örgütleriyle (Orhan ve Gündoğar, 2015; Aslan, Sünbül ve Güzel, 2018; Bal Kızıllan, 2019) birçok saha çalışması bulunmaktadır. Halihazırda konu üzerine çalışmaya devam eden akademisyenlerle yürütülen bu çalışma ise konuya alternatif bir perspektif çizmek amacıyla hazırlanmıştır ve bu bağlamda katılımcıların kimliği, bulguların aktarılmasında seçilen yöntem ve sosyoekonomik perspektif üzerinden gelecek projeksiyonuna dair çıkarım yapma çabası çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmaya dair genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde, mülteci göçlerinin yarattığı etkiler sosyal, ekonomik, kültürel, eğitim, sağlık, barınma ve istihdam boyutlarıyla tartışılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Bulguların yer aldığı dördüncü bölüm; zorunlu göç ve etkileri, zorunlu göçe yönelik politikalar ve gelecek projeksiyonu olmak üzere üç ana tema ve bunların altında mülteci kimliği, motivasyon kaynağı, demografik görünüm ve yoksulluk, fırsat ve tehdit, sayısal yoğunluk ve misafirlik, refahın bölüşümü, hukuki statü, yasal çerçeve, temel haklar, sosyoekonomik istikrar, gelişmişlik düzeyi ve geçici korunanların gönüllü dönüş süreci olmak üzere on iki alt temada aktarılmıştır. Beşinci bölümde elde edilen veriler literatürle karşılaştırmalı olarak tartışılmış, çalışmanın altıncı bölümünde ise sonuç önerilere yer verilmiştir.

2. Zorunlu Göçlerin Toplumsal Etkilerine Yönelik Tartışmalar ve Tespitler

Göç, basit bir yer değiştirme hareketinin ötesinde daha geniş bir anlama sahiptir. Bu olgu dini, ekonomik, sosyal, kültürel, çatışmalar, savaşlar, vb. zorunlu veya gönüllü sebeplerle, bireysel veya toplu olarak yer değiştirme hareketi şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bununla birlikte, göç, göçmenlerin yaşamlarında çoğunlukla sosyal sorunlarla ilişkilendirebileceğimiz önemli değişimlere neden olabilmektedir. Nitekim göç sürecine katılan birey sayısı arttıkça, göç yolları ve niteliği çeşitlendikçe, göç olgusu da ciddi bir sosyal soruna dönüşmektedir. Bu bağlamda göçmenlerin işgücü piyasalarında, refah politikalarında, sosyal koruma sistemlerinde, eğitim ve sağlık hizmetlerinde yarattıkları etki ise göç olgusunu sosyal politikanın önemli bir konusu haline getirmektedir (Ünlütürk Ulutaş ve Kumaş, 2014, s. 273). Fakat zorunlu göçleri biraz daha farklı değerlendirmek gerekmektedir. Konuya Türkiye özelinde baktığımızda, 3,7 milyon civarında geçici koruma statüsündeki Suriyeli ile birlikte Irak, İran, Afganistan gibi ülkelerden gelen ve uluslararası koruma arayanların sayısı bir arada değerlendirildiğinde beş milyon civarında mülteci olduğu anlaşılmaktadır. Doğal olarak ülke nüfusuna oranı ciddi miktarlara ulaşan sığınmacı varlığı sosyal, kültürel, ekonomik konularda ve sağlık, eğitim, barınma ve istihdam gibi alanlarda önemli bir etki yaratmaktadır.

Göç, zaman ve mekân boyutuyla insan ilişkilerini yeniden düzenleyen, kültürlerarası bir olgudur. Göçmenlerin, yabancıları oldukları toplumun bir parçasına dönüşmeleri hem göçmen hem de göç alan toplum açısından içerisinde sosyal ve kültürel zorlukları ve sorunları barındıran bir sürece dönüşebilmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 68; Akbaş ve Ünlütürk Ulutaş, 2018, s. 171-187). Örneğin, sosyal etkilerin yansıdığı alanlardan barınma konusunda; kiraların ve konut fiyatlarının artması, kiracı Türk vatandaşlarının evden çıkartılarak mülteci gruplara verilmesi gibi ortak etkileri bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Ayrıca mültecilerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde ikinci evlilik ve çok eşliliğin ortaya çıkması ve buna bağlı olarak boşanmalarda artışlar, kültürel etkiler arasında gösterilmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 16-32). Zorunlu göçlerin toplumsal yapıda meydana getirdiği bir başka etki, modern-geleneksel giyim tarzı üzerinden tartışılmaktadır. Neticede mülteciler, yetiştikleri ülkenin kültürlerini de beraberlerinde getirmektedirler. Bu anlamda giyim-kuşam konusu dahi toplumsal kabul tartışmalarının bir parçasına dönüşebilmektedir (Sayın, Usanmaz ve

Arslangiri, 2016, s. 8). Dil konusu da toplumsal etkinin tartışma alanında yer almaktadır. Dil, birey ile sosyal unsurları birbirine yakınlaştıran işleve sahiptir. Aynı dili konuşan yerli nüfus ile mültecilerin dil konusundaki farklılıkları, iletişim açısından toplumsal sorun potansiyeline sahip olgular arasında gösterilmektedir (Çetiner ve Günay, 2021, s. 10). Zorunlu göçlerin sosyal ve kültürel bağlamda yarattığı bir diğer etki güvenlik başlığı altında ele alınmaktadır. Özellikle yasadışı sınır geçişleri sırasında, terör unsurlarıyla bağlantılı bireylerin mülteci grupları içerisinde bulunma olasılığı ile bu kitlenin suça bulaşma ihtimali, güvenlik kaygılarını destekleyen faktörler arasında değerlendirilmektedir (Özdemir, 2017, s. 130-131).

Mültecilerin ekonomik etkilerine odaklanıldığında, fırsat ve tehditlerin birbirine paralel değerlendirildiği bir yaklaşım dikkati çekmekte olup, bu tartışma birçok boyutta ele alınmaktadır. Örneğin sosyal yardımların ekonomik büyüklüğü bu tartışmaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Türkiye, özellikle Suriye kaynaklı zorunlu göçlerle birlikte mültecilere yönelik ciddi oranda para harcamış olup, bu miktarın 40 milyar doları aştığı belirtilmektedir. Ayrıca uluslararası organizasyonların da katkıları dahil edildiğinde bu miktarın daha fazla olabileceği tahmin edilmektedir (Anadolu Ajansı, 2019). Bu noktada söz konusu kitleye yönelik yardımlar yapılırken, yerli yoksul kesimlerin ikinci plana itildiği konusunda eleştiriler bulunmaktadır. Özellikle yoksul ve ihtiyaç sahibi kesimlere iletilmesi gereken yardımların, mülteci gruplarına yöneltildiği ve Türkiye'deki yoksulların göz ardı edildiği görüşü, bu alanda toplumsal etkiyi yönlendiren olgular arasında gösterilmektedir (Sönmez, 2014, s. 12; Bal Kızıllan, 2019, s. 96-156). Ortaya çıkan etkiler bunlarla sınırlı olmayıp, bütçe, işsizlik rakamları ve ticaret gibi makro ekonomik özelliklere de sahiptir (Sayın ve ark., 2016, s. 10; Öztürk ve Çoltu, 2018, s. 192). Fakat mülteciler aynı zamanda, Türkiye'deki ekonomik faaliyetlerini de devam ettirmektedirler. Nitekim bu anlamda olumlu etki de yaratmaktadır. Başta ticaret olmak üzere inşaat, hazır giyim, imalat gibi birçok sektörde yaklaşık 100 farklı iş kolunda faaliyet gösteren işletmeler aracılığıyla, işgücü açığının kapanmasında olumlu katkı sunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de Suriyeliler tarafından kurulan şirket sayısının 10.000 civarında olduğu belirtilmektedir (Akbulut, 2021, s. 81-82).

Ekonomik koşullar-işgücü piyasaları bağlamında öne çıkan bir diğer konu, mültecilerin kayıtdışı istihdamıdır. Türkiye düzensiz göç, uluslararası koruma ve geçici koruma statülerinde ciddi miktarda göçmen almıştır ve almaya devam etmektedir. Örneğin, 2018-2022 yılları arasında 1.276.266 düzensiz göçmen yakalanmış; 231.544 kişi uluslararası koruma, 2022 yılı itibarıyla 3.561.883 kişi ise geçici koruma başvurusu yapmıştır (GİGM, 2022; GİGM, 2022a; GİGM, 2022b). Türkiye'de zorunlu göç kapsamında toplumsal etkileri geniş şekilde tartışılan kesimi diğer gruplara oranla daha çok veya çoğunlukla Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Zira Suriyeli göçünü tartışmaya açık hale getiren husus, bir parça bu kitlenin sayısal yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte geçici koruma kapsamındakiilerin %55'i erkek ve yaklaşık %60'ını çalışma çağındaki nüfus oluşturmaktadır. Bu açıdan, Suriyeli nüfusun ülkedeki kalış süresi uzadıkça, yaşamlarını devam ettirebilmeleri açısından, istihdam öncelikli ve zorunlu bir konuya dönüşmektedir. Fakat çalışma yaşamına erişim konusunda gerek mevzuattan kaynaklanan gerekse dil ve eğitim gibi bireysel özelliklerden kaynaklanan problemler ile genel olarak makro düzeydeki işsizlik sorunun mevcudiyeti Suriyeli göçmenlerin istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir (Elma ve Şahin, 2015, s. 436). Tüm bunların toplamında ve istihdam sorununun çözüm noktasında, vasıflı işgücü arzının problemleri olduğu işler veya vasıfsız işgücünün yaptığı kayıtdışı istihdama ve geçici işlere yönelmektedirler. Bu mücadele ise genel olarak asgari ücretin altında, uzun saatlere varan çalışma sürelerinde ve kötü çalışma koşullarında sürdürülmektedir (Dedeoğlu, 2018, s. 38-51). Bu durumun toplumsal algıdaki karşılığıysa, iş fırsatlarının mülteciler tarafından elinden alındığı veya çalışma barışının bozulduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 8). Zira Suriyelilerin küçük ölçekli işletmelerde ve yasadışı yöntemlerle ucuz işgücü olarak çalıştırıldıkları bu durumun kayıtdışı istihdamı arttırdığı ve işgücü piyasalarının bundan olumsuz biçimde etkilendiği, yerli çalışanların işsiz kalmalarına ve ücret düzeylerinde düşüşe neden oldukları belirtilmektedir (Pinedo Caro, 2020, s. 63-74). Bu olgular ise işgücü piyasalarının işleyişi ve iş barışı açısından uzun vadeli riskleri içerisinde barındırdığı konusunu gündeme getirmektedir (Lordoğlu ve Aslan, 2016, s. 805-806). Örneğin, Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları sekiz ilde yapılan ve bu göçmenlerin söz konusu kentlerdeki etkisini incelediği araştırma, işini kaybedenlerden %40 ile %100 arasında değişen oranlarda değişen bir kesimin "Suriyeliler nedeniyle işini kaybettiğine" inandığını göstermektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 17). Bu durumun kaçınılmaz bir sonucu olarak, sınırlı iş imkanlarının ellerinden alındığı şeklinde yerel halk arasında bir tepkiye yol açtığı belirtilmektedir.

İşverenlerin ise bu konuda farklı düşündüğü ve yerli işgücünün çalışmak istemedikleri işlerin, Suriyeliler tarafından yerine getirildiği ve tersine vasıfsız işgücü açığının kapatıldığı savunulmaktadır. Genel durum dikkate alındığında, mültecilerin işgücü açısından olumsuz etkilerinin olduğu kadar, olumlu etkilerinin de olduğu ve “olağan şüpheliler” olarak görmenin yersiz olduğu belirtilmektedir (Man, 2016, s. 1165; Üstün, 2016, s. 8).

Zorunlu göçlerin bir diğer toplumsal etkisi sağlık hizmetlerinde görülmektedir. Araştırma ve çalışmalar yerel halkın, mültecilerden kaynaklanan nedenlerde sağlık sisteminin kötüleştiği, hizmetlerin yoğunlaştığını ve sağlık hizmetine ulaşmanın zorlaştığını düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca randevu süresinin uzadığı ve özel doktor muayene ücretlerinin arttığı şeklindeki yorumlar, ortaya çıkan etkinin farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır (Öztürker ve Göksel, 2015, s. 34; Aslan ve ark., 2018, s. 55). Bu bağlamda örneğin sınır illerinde bulunan devlet hastanelerinin kapasitelerinin yaklaşık %40'ının Suriyeli mültecilere hizmet verdiğini, bunun da yerel halk arasında memnuniyetsizliğe neden olduğu ifade edilmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 9-20). Benzer şekilde barınma konusu da mülteci temalı etkiler arasında tartışılmaktadır. Mülteci göçüyle birlikte öne çıkan en önemli sorunlardan birisi, aile bütünlüğü içerisinde yaşamın devamı noktasında barınma ihtiyacı konusudur. Mültecilerin tamamını kapsayacak nitelikte ve büyüklükte barınma merkezleri kurmak ve tamamına barınma imkânı sağlamak oldukça güçtür. Bundan dolayı Türkiye’de bulunan mültecilerin %98,5’i barınma merkezleri dışında kendi imkanlarıyla yaşamlarını devam ettirmektedirler (GİGM, 2022). Barınma sorunun çoğunlukla devlet desteği olmaksızın, bireysel yöntemlerle, STK’ların ve yerel halkın yardımıyla çözülmeye çalışıldığı belirtilmektedir (Tosun ve Azazi, 2019, s. 223). Bununla birlikte, birçok şehirde kiraya verilmeyecek nitelikteki konutların normalin çok üzerinde fiyatlarla kiraya verildiği, bu durumun da çok sayıda ailenin sağlıklı şekilde bir arada yaşamasına neden olduğu vurgulanmaktadır (Aydın Yılmaz, 2019, s. 47). Doğal olarak bu gelişmenin, konut stokuna da yansıdığı, konut ve kira fiyatlarının aşırı derecede yükselmesine neden olduğu ve ayrıca kırsal kesimlerdeki konutların kaçak elektrik yoluyla ısıtılmaya çalışılmasının, elektrik altyapısını dahi olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Esen, 2019, s. 169-170).

Çocuklar ve gençler, zorunlu göçlerin yarattığı istihdam, sağlık, barınma gibi başlıklarda öne çıkan sorunlardan doğrudan etkilenmekte ve aynı zamanda uzun vadede göç edilen ülkeyi de sosyal, ekonomik, kültürel, vb. birçok açıdan etkilemektedir. Eş deyişle göç edilen ülkede karşılaşılan sorunlar, koşulları daha da problemlili hale getirirken; çocuklar ile gençleri dezavantajlı hale getirmektedir. Bununla birlikte, ailenin eğitim düzeyi, kültürel farklar, yoksulluk gibi olgular çocuk ve gençlerin toplumsal uyumu sürecinde önem arz etmektedir. Bu aşamada eğitim konusu, göçmen çocuk ve gençler açısından bireysel anlamda toplumsal uyum aracına dönüşürken; ülke geneli için beşerî sermaye yatırımı açısından önemli bir rol oynamaktadır. Neticede bu göçmenlerin niteliği sosyal ve ekonomik etki yaratacak potansiyele sahiptir. Önceki bölümlerde olduğu gibi, sayısal büyüklüklerine paralel olarak Suriyeliler özelinde konuya odaklanıldığında, okul öncesinde 37.171, ilkokulda 313.141, ortaokulda 272.701, lisede 67.819 ve diğer kategorilerde 40.881 olmak üzere toplamda 731.713 çocuk eğitim hayatına devam etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2021, s. 114). 0-18 yaş grubunda 1 milyon 702 bin 742 Suriyeli vatandaşın bulunduğu dikkate alındığında (GİGM, 2022), önemli bir kesimin temel eğitimin dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Konuya yükseköğrenim düzeyinde yaklaşıldığında, 2013'ten bu yana, yükseköğretime erişen Suriyeli öğrencilerin sayısının her yıl artmakta olduğu 2013-2014'te 1.785 olan bu sayının 2019'da 37.236'ya, 2022 yılında ise 47.482'ye yükseldiği belirtilmektedir (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2022). Fakat bu veriler üniversiteye geçiş aşamasında sınırlı sayıda gencin üniversite eğitimine devam edebildiğini göstermektedir. Nitekim Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2022 yılı verilerine göre 19-24 yaş aralığında 436 bin 808 kişi bulunmakta olup (GİGM, 2022); genel toplam üzerinden değerlendirildiğinde, genç nüfusun yaklaşık %10'unun yükseköğrenime devam ettiği anlaşılmaktadır (YÖK, 2022).

3. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırmanın etik yönü, problemin tanımı, veri toplama aracı, araştırmanın çalışma grubu ve örneklem büyüklüğü ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırmalarda çoğunlukla sözel açıklamalara ve özel nitelikli görüntülere dayandığından dolayı, bu yönüyle nicel araştırma yöntemlerinden daha farklı yaklaşımlar tercih edilmektedir. Bilim dallarına göre değişen farklı türleri bulunmakla birlikte, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan modellerin başında örnek olay incelemeleri, alan çalışmaları, fenomenolojik çözümler, etnografik gözlemler, tarihsel araştırmalar, dayanaklı kuram ve eylem araştırmaları gelmektedir (Şimşek, 2018, s. 96). Fenomenolojik yaklaşım pozitivist paradigma karşısında şekillenen temel paradigmanın içeriğini de oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmada fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir. Bununla birlikte nitel veriler temel veri toplama yöntemlerinden veya destekleyici veri toplama yöntemlerinden yararlanmaktadır. Temel veri toplama yöntemleri arasında katılımcı gözlem, doğal gözlem, belge incelemesi ve derinlemesine görüşme gibi yöntemler bulunmaktadır. Derinlemesine görüşme türleri arasında yer alan fenomenolojik görüşme de katılımcının araştırmaya konu olan olguyu nasıl algıladığının, kavramsallaştırdığının ve değerlendirildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Başka bir ifadeyle fenomenolojik görüşmede, katılımcıların dış gerçekliğe nasıl anlam yükledikleri anlaşılmasına çalışılmaktadır (Özdemir, 2010, s. 327-328). Olay ya da olgunun anlamı için gerekli olanlara odaklanan bu yaklaşımda, araştırılacak durumla ilgili yaşanmış deneyimlere sahip olan katılımcılar, araştırmacı tarafından seçilmektedir (Kuzu, 2013, s. 36). Nitekim fenomenolojik yaklaşımın örneklem seçiminde küçük örneklem grupları tercih edilmektedir. Küçük örneklem grubu seçilmesinin en önemli nedeni incelenen olay ya da duruma ilişkin derinliğine bir analiz yapmak istenmesinden kaynaklanmaktadır (Özdemir, 2010, s. 334). Bu minvalde, örneklemde yer alan kişilerle görüşmede yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için her bir katılımcının aydınlatılmış (bilgilendirilmiş) onamı alınmıştır. Yapılan tüm görüşmelerde verilen bilgilerin, sadece bu araştırmada kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı katılımcılara aktarılmıştır. Ayrıca Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığından 15.11.2022 tarih ve 2022/08 sayılı kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

3.2. Problemin Tanımı

Çalışma kapsamında yapılan literatür taraması, zorunlu göçler sonucunda ortaya çıkan yeni bir yaşamın sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik yeni sorunları da ortaya çıkardığını ve aynı zamanda mültecilerin sağlık, eğitim, barınma, istihdam gibi olanaklara erişimini biraz daha kolaylaştırıcı politikalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu durumun, söz konusu kitlenin mevcut sistem üzerinde yarattığı etkiyle ve buna mukabil mevcut sistemin de gerek yasal mevzuat gerekse de kurumsal, siyasal ve ekonomik yapısıyla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Bu tespitten yola çıkarak araştırmanın problem cümlesini “mültecilerin ev sahibi ülkede süreç içerisinde ortaya çıkardığı sosyoekonomik etkinin şiddeti ve yönü hangi yönde gelişmektedir?” sorusu oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış sorular geliştirilmeden önce ilgili alan yazın taranmış ve sorular hazırlanmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğine oranla araştırmacıya daha fazla esneklik sağlayan bu teknikte, önceden planlanan sorular kullanılmakla birlikte, görüşmenin akışına bağlı olarak görüşülen kişinin yanıtlarını açması veya detaylandırılmasına imkân tanınmaktadır (Kuzu, 2013, s. 104). Araştırmacıya bu esnekliği sağladığı için, çalışmada, yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Bu sayede zorunlu göçleri ortaya çıkartan nedenler ve ev sahibi ülkeye etkileri, bu etkilerin toplum tarafından algı ve değerlendirmesi, geliştirilen sosyal politikaların etkinlik düzeyi ve son olarak gelecek projeksiyonuna yönelik tahmin ve beklentilerin derinlemesine incelenmesi mümkün kılınmıştır. Araştırma problemini ölçmek amacıyla zorunlu göçlerin toplumsal etkileri, zorunlu göçlere yönelik politikalar ve zorunlu göçlerin geleceğine dair tahmin ve beklentiler olmak üzere üç ana tema etrafında şekillenen sorulara yer verilmiştir.

3.4. Araştırmanın Katılımcılarının Belirlenme Süreci

Araştırmanın çalışma grubunun tespitinde ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örneklem tekniğindeki temel anlayış önceden belirlenmiş ölçütlerin karşılandığı durumların çalışılması esasına

dayanmaktadır. Burada ölçütler araştırmacılar tarafından oluşturulabilmekte ve bu ölçütleri karşılayan çalışma grubuyla çalışılabilmektedir (Koç Başaran, 2017, s. 491). Bu doğrultuda farklı devlet üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin örnekleme alınması planlanmıştır. Araştırmanın örneklem kabul ölçütleri şu şekilde oluşturulmuştur:

- Devlet üniversitelerinde akademisyen olarak çalışma,
- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde görev yapıyor olma,
- Daha önce göç üzerine çalışma yapmış olma,
- Araştırmaya katılmayı gönüllü kabul etme.

Nitel araştırma, genelleme amacı taşımayan, genellenebilir bilginin yerine geçerli bilgiye erişmeyi öne çıkaran bir yöntemdir. Nicel araştırmalardan farklı olarak örneklem büyüklüğü belirlenmesine dair belirlenmiş bir kural bulunmamaktadır, araştırma amacına uygun olarak örneklem büyüklüğüne karar verilmektedir. Bu bağlamda esneklik, nitel araştırmanın temel özellikleri arasında gösterilmektedir (Yaraş, 2019, s. 252-257). Bununla birlikte, araştırılan konunun özelliklerini yansıtmaya amacıyla evrenden belirli tekniklerle seçilen birimlerin oluşturduğu topluluk olan örneklem, nicel araştırmalardaki kadar geniş değildir. Çünkü araştırma kaynaklarındaki sınırlılık ile kullanılan veri toplama ve analiz tekniklerinden dolayı, fazla sayıda bireyin örnekleme dahil edilmesi çok mümkün değildir. Bazı durumlarda örneklemin tek bir bireyden oluştuğu araştırmalar olabilmektedir (Kuzu, 2013a, s. 34). Ayrıca nitel araştırmalarda, araştırmacı, çalışmanın tüm aşamalarında araştırmanın bir parçasıdır ve bağımsız değildir, yansız olma kaygısı bulunmamaktadır. Araştırmacı sürece bizzat katılıp, yönlendirmeler yapabilmektedir. Bundan dolayı farklı bir uygulamada benzer sonuçların elde edilmesi oldukça güçtür (Şimşek, 2018, s. 89). Nitel araştırmalarda tartışılan konulardan bir diğeri veri doygunluğudur. Toplanmaya devam edilen verinin çalışmaya katkısı düşük olduğunda doygunluk noktası ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, elde edilen yeni veri mevcut bilgiye farklılık katmamaktadır. Bu durumda araştırma verilerinin toplanması sonlandırılmakta ve örneklem sayısı tamamlanmış kabul edilmektedir (Baş ve Akturan, 2017, s. 233). Bu bağlamda araştırmanın örneklem kabul ölçütleri doğrultusunda hareket edilmiş ve veri tekrarı göz önünde bulundurulmuş olup, araştırmanın çalışma grubunu iki Profesör Doktor, üç Doçent Doktor ve iki Doktor Öğretim Üyesi olmak üzere toplam yedi akademisyen oluşturmuştur. Çalışma grubu A1, A2, A3, ..., A7 şeklinde kodlanmıştır (Tablo 1). Araştırma, 02 Kasım-15 Aralık 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1: Katılımcı Bilgileri

Katılımcı Kodu	Akademik Unvan	Bölüm	Açıklama
A1	Doktor Öğretim Üyesi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Uluslararası göç hareketleri ve toplumsal değişme konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.
A2	Doçent Doktor	Sosyal Hizmet	Göç ve sosyal hizmet konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.
A3	Doçent Doktor	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Göçmenlerin işgücü piyasalarına etkileri, sosyal entegrasyon ve sosyal dışlanma konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.
A4	Profesör Doktor	İktisat	Göçmenlerin işgücü piyasalarına etkileri konusunda bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.
A5	Doktor Öğretim Üyesi	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Dezavantajlı gruplar, göç ve uyum konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.

A6	Profesör Doktor	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Göç yönetimi ve güvenlik konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.
A7	Doçent Doktor	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Uluslararası göç, siyaset ve kültür konularında bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önce belirlenmiş olan temalara ya da araştırma sorularının ortaya koyduğu boyutlara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bununla birlikte elde edilen bulguların yorumlanmış şekilde okuyucuya sunabilmek amacıyla betimsel analizde sık sık doğrudan alıntılardan yararlanılmaktadır. Yapılan betimlemeler açıklanmakta, yorumlanmakta, neden-sonuç ilişkileri irdelenmekte ve sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu bağlamda verilerin değerlendirmesinde dört adımlı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Akbulut, 2013, s. 154): (1) toplanacak olan verilerin hangi tema veya boyutlar altında düzenleneceği ve sunulacağına karar vermek üzere betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulmuştur; (2) veriler önceki adımda hazırlanmış olan çerçeveye göre okunmuş ve tematik çerçeveye göre veriler işlenmiştir; (3) tematik çerçeveye göre düzenlenen olan veriler ve bulgular tanımlanmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir; (4) bulgular yorumlanmıştır. Görüşmelerden önemli ifadeler çıkarılmış ve anlamlı ifadeler formüle edilmiş, katılımcıların görüşlerini yansıtan üç ana tema ve 12 alt temaya dönüştürülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2: Ana Tema ve Alt Temalar

Ana Tema	Alt Temalar
Zorunlu göç ve etkileri	-Mülteci kimliği -Motivasyon kaynağı -Demografik görünüm ve yoksulluk -Fırsat ve tehdit -Sayısal yoğunluk ve misafirlik -Refahın bölüşümü
Zorunlu göçe yönelik politikalar	-Hukuki statü -Yasal çerçeve -Temel haklar
Gelecek projeksiyonu	-Sosyoekonomik istikrar -Gelişmişlik düzeyi -Geçici korunanların gönüllü dönüş süreci

4. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, zorunlu göçlerin sosyoekonomik etkilerinin akademisyenlerin perspektifinden değerlendirilmesi amacıyla elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Zorunlu Göç ve Etkileri

Zorunlu göç, göç alan toplumu ve göçmenin kendisini sosyal, kültürel, ekonomik, vb. birçok açıdan etkilemektedir. Akademisyenlerle yapılan görüşmeler sonucunda zorunlu göç ve etkileri mülteci kimliği, motivasyon kaynağı, demografik görünüm ve yoksulluk, fırsat ve tehdit, sayısal yoğunluk ve misafirlik ile refahın bölüşümü olmak üzere altı alt temaya ayrılmıştır.

4.1.1. Mülteci Kimliği

Küresel bir fenomen olan göç olgusunu şekillendiren birçok gelişme bulunmaktadır. Fakat gerekçesi değişmekle birlikte, göç hareketlerinin göçmen ve göç alan ülke açısından sorun potansiyeli taşıdığına öncelikli olarak dikkat çekilmektedir.

“Aslında, göç hareketlerinin dünyanın birçok ülkesinde sosyal politika sorunu haline dönüştüğüne şahit oluyoruz. Ulaşım imkanlarındaki gelişmeler, refah politikalarındaki eşitsizlikler ve yoksulluk, siyasi baskılar, iç çatışmalar ve savaşlar dünyanın birçok bölgesinde kitlesel göçlere yol açmaya devam ediyor. Bu hareketlilik, göçü alan coğrafyalarda kaçınılmaz sorunlara neden oluyor ve bu durum ülkelerin ekonomisini ve alt yapısını zorlayıcı boyutlara ulaştırıyor (A5)”

Bireysel veya toplu, zorunlu veya gönüllü şekilde gerçekleştirilen göç hareketlerinin doğasını anlayabilmek için göçü ortaya çıkartan nedenlere odaklanılması gerektiği düşünülmektedir. Bu minvalde bireyi göçe iten nedenlerin farklı bağlamlarda ele alındığı görülmektedir.

“Göç hareketlerini temelde, zorunlu ve gönüllü olarak iki başlıkta ele alabiliriz. Daha iyi koşullar yakalayabilmek amacıyla gerçekleştirilen göçler gönüllü göçtür. Sosyal, politik, ekonomik vb. zorunlu nedenlerle ortaya çıkan göçler ise zorunlu göçlerdir. Toplumsal farklılıklar veya aynı toplum içerisindeki bireysel farklılıklar da kimi zaman insanları başka coğrafyalara göçe zorlayabilmektedir. Fakat burada zorunlu göç kapsamında değerlendirebileceğimiz zorunlu göçleri biraz daha farklı değerlendirmek gerekmektedir. Sizin burada sorduğunuz zorunlu göçü de büyüklüğü ve etkisi açısından Suriye kaynaklı göç bağlamında ele almak istiyorum. Suriye olayı, Arap Baharı'nın ardından, ülke içerisindeki gösteri ve şiddet olaylarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca Suriye olaylarında, rejim güçleri ile karşıt güçlerin yani savaşan tarafların ülkenin kontrolünü ele geçirme noktasındaki dirençli tavrı var olan ortamı daha da bozucu etki yaratmıştır. Dolayısıyla ortaya çıkan mülteci göçünü, güç savaşları karşısında seçim şansı kalmayan kitlelerin zorunlu tercihi şeklinde tanımlayabiliriz (A1)”

Fakat bu noktada mülteci kimliği açısından biraz daha özel kılan koşulların ortaya çıktığı ve bu durumun kavram karmaşasına yol açtığı belirtilmektedir.

“Öncelikle kavram olarak bir yanlışlık olabileceğini vurgulamak istiyorum. Mülteci dediğimiz kavram 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre Avrupa'dan gelenler için kullanılabilir. Günümüzde Suriyeliler, Afganlar ve diğerleri için bu kavram kullanılamaz. Eğer genel olarak ülkemize gelen ya da gelmekte olan tüm gruplar için bu kavram kullanılıyorsa buna göre cevap vermek isterim. Türkiye'ye göçün çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Çünkü Avrupa'dan Türkiye'ye gelen ve mülteci statüsü kazanmış çok çok az birey olduğunu belirtmek istiyorum. Özellikle Ukraynalıları dışarıda bırakırsak bu sayı 100'leri anca bulabilmektedir. Bulduğumuz coğrafya göç yolları üzerindedir. Sadece göç yolları üzerine olması yeterli olmayıp yakın ülkelerin siyasi olarak istikrarlı bir yapı kuramamaları (Suriye'deki iç savaş örneği) da bu göçü tetiklemektedir. Türkiye ile olan akrabalık bağları da göçü etkilemektedir. Güney sınırımız akrabalık bağlarını ikiye bölmektedir. Aynı dili konuşuyor olmak da göçü etkilemektedir. Türkiye'de kayıtdışı ekonominin çok yüksek oranda olması göç edenlerin motivasyonunu arttırmaktadır. Diğer taraftan bu durumu hedef ülkenin çekiciliği, göç edilen ülkenin iticiliği şeklinde kavramsallaştırabiliriz. Göç edilen ülkedeki mevcut durum yaşanabilirliği azaltıyorsa, göçe itmekte, hedef ülkenin daha iyi yaşam koşullarına sahip olması da göç için çekici olabilmektedir (A2)”

4.1.2. Motivasyon Kaynağı

Zorunlu göçe yönlendiren motivasyonlar, yukarıda bahsedilen olguların da ötesinde gerekçelerle şekillenebilmektedir. Vatani vatan yapan unsurlar nedir? sorusu bu bağlamda süreci şekillendiren önemli bir etkene dönüşebilmektedir.

“Hiç kimse kendi vatanını veya vatan addettiği bir toprağı ortada çok ciddi etmenler olmadan terk etmez. Ya da bir başka ifade ile terk etmek istemez. Düşünsenize çocukluğunuz, aileniz, sosyal çevreniz hepsi ama hepsi vatanınızda. Zaten vatan denilen etimolojiyi de ortaya çıkaran aslında geçmişten günümüze size bu mirası bırakan etmenlerdir. Bunların hepsini bırakıp, dilini,

kültürünü hiç bilmediğiniz bir coğrafyaya göç etmeniz ve orayı kendinize yerleşke addetmeniz arkasında çok güçlü sebepler olmalı. Bu durumun mutlak surette bilimsel ve açıklanmış sebepleri bulunmaktadır eminim. Ancak benim gerek öğrencilerimden gerekse çevremden gözettiğim ana etmenler; ekonomik nedenler, savaşın getirdiği yıkım, sağlık sorunları, susuzluk, yaşanan kayıplar, kısacası az önce bahsettiğim size bir toprağı vatan kılan unsurların ortadan kalkması diyebilirim (A4)”.

Bununla birlikte zorunlu göçler açısından sosyal yaşamdaki gelişmeler de önemli bir etkiye dönüşmüştür. Nitekim teknoloji ve küreselleşme gibi kavramlar, bireyi dünyanın parçasına dönüştürmüştür. Birey hemen her gelişmeden haberdar, öğreniyor ve kendini geliştiriyordur. Bu süreçte birey doğal olarak geçmişe oranla daha talepkardır, demokrasi ve özgürlük gibi haklar daha önemli hale gelmiştir. Neticede bu hakların kullanımında yaşanan problemler de zorunlu göçleri şekillendiren önemli bir faktöre dönüşmüştür.

“Mülteciliğin temel nedeni, dünyanın büyük bir bölümünde demokratik standartların yeterince gelişmemiş olması ve anti demokratik bu ülkelerde geniş toplum kesimlerinin iktidarlar tarafından baskı altına alınmış olmasıdır. Ayrıca dini veya etnik ayrımcılık gibi nedenler de bu ülkelerden özellikle gelişmiş Batı Avrupa ülkelerine yönelik mülteci akınını etkilemektedir. Diğer yandan potansiyel hedef ülkelerdeki çalışma, sağlık ve eğitim hizmetlerinin görece gelişmiş olması da mülteci olabilecek kişileri göçe teşvik edebilmektedir. Son olarak ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin göçü kolaylaştırıp ucuzlatması, daha önce göç eden yakınların oluşturduğu sosyal ağlar ve benzeri etkenlerle mülteci akımı hacim ve hız kazanabilmektedir (A3)”.

4.1.3. Demografik Görünüm ve Yoksulluk

Türkiye, tarihi boyunca göç sürecini deneyimlemiş bir ülkedir, aynı zamanda göçe yabancı bir topluma sahip değildir. Fakat son yıllarda göç akımlarından fazlasıyla etkilenmiş olup, transit göç ülkesi olma özelliğinin yanı sıra hedef ülke konumuna gelmiş olup, çeşitli politikalar aracılığıyla olumsuz etkilerin giderilmesine çalışmaktadır. Bununla birlikte zorunlu göç olgusu çok bileşenli bir yapıya sahiptir. Sayısal büyüklük ve göçmen profili ise bu tür göçlere yön veren temel argümanlar arasında gösterilmektedir.

“Yine bu sorunuza da temsil ettiği büyüklük açısından Suriye krizi bağlamında değerlendirmek istiyorum. Yaklaşık 12 yıldır devam eden Suriye krizinin sanırım en önemli yönü, konunun insani boyutudur. Milyonlarca Suriyeli ya ülke içerisinde yer değiştirmiş ya da ülke dışına göç etmek zorunda kalmıştır. Ülkemizdeki Suriyelilerin demografik görünümüne baktığımızda, önemli bir kısmının kadın ve çocuklardan oluştuğu ve yaşamlarını oldukça zor şartlarda sürdürdükleri anlaşılmaktadır. Bu kitlenin temel sorunun barınma, beslenme, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanması olduğu düşüncesindeyim. Dolayısıyla bu kitlenin yaşam koşullarıyla gelecekleri özel olarak kafa yorulması gereken bir konudur ve söz konusu kitleye ev sahipliği yapan ülkelerde yarattığı sosyal ve ekonomik etkileri de bu bağlamda göz ardı etmemek gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik problemlerin yanı sıra demografik dönüşümler ile etnik dengeden kaynaklanan gerginliklerin, söz konusu kitleye yönelik tepki potansiyeli taşıdığını düşünmekteyim (A1)”.

Bu bağlamda mülteci ve yoksulluk arasındaki ilişkinin anlaşılması dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir. En basit haliyle, bireylerin temel gereksinimlerini karşılayamaması biçiminde tanımlanabilecek yoksulluk, günümüzün en önemli sosyal sorunları arasında yer almaktadır. Nitekim bu olgunun genel olarak sosyal dışlanma, cinsiyet ayrımcılığı, şiddet ve suça yönelim gibi sorunlara yol açtığını belirtmek yerinde olacaktır. Çalışma kapsamında görüşülen akademisyen görüşü bu konunun sosyal soruna dönüşme kapasitesine işaret etmektedir.

“Mültecilerin genel profiline baktığımızda, kentlerin yoksul kesimlerinde yaşamlarını zor şartlar altında sürdürmeye çalışan kitleler görüyoruz. Yoksulluk insana her şeyi yaptırabilecek bir durum, bazen insanı suça teşvik edebiliyor, bazen hiç hoş olmayan insanlık manzaralarının ortaya çıkmasına neden oluyor. Mültecilerin Türkiye’deki yarattığı etkinin temelinde yoksulluk olduğunu düşünüyorum (A7)”.

Aslında bu algının şekillenmesinde konuya yaklaşım tarzının ve mülteci konumlandırma biçiminin de etkisinin bulunduğu belirtilmektedir.

“Mültecilerin sığındıkları ülkeye olumlu ya da olumsuz etkileri olabilir. Örnek vermek gerekirse toplumsal dışlama nedeniyle bir başka ülkeye sığınan bir bilim adamı o ülke adına olumlu katkılar sağlayabilmekte iken, siyasi nedenlerle sığınma talebinde bulunan bir mülteci iki ülke arasında gerginliğe sebep olabilir. Bu durum tamamıyla mültecinin hangi nedenlerle mülteci konumuna geldiği ile ilintilidir (A6)”.

4.1.4. Fırsat ve Tehdit

Zorunlu göçlerin yarattığı etkiye dair tartışmanın fırsatlar ve tehditler açısından iki eksende yürütüldüğü görülmektedir. Özellikle yerli işgücü tarafından istenilmeyen işlere dair işgücü açığının mülteciler tarafından kapatılması fırsatlar başlığındaki tartışmaların odak noktasına yerleşmektedir.

“Suriyeli göçü birçok alanda ekonomik girdi sağlamıştır. Türklerin yapmak istemediği tüm işleri Suriyeliler yapmak durumunda kalmıştır. Diğer bir ifade ile en alt işler olarak kabul ettiğimiz işlerde işçi açığı kapanmıştır. Örneğin tarımda işçi bulunamıyorken bu boşluğu Suriyelilerin doldurduğu gözlenmektedir. Diğer bir örnek de Ankara Siteler bölgesinde yok olma seviyesine gelmiş ağaç oymacılığı gibi bir sektör Suriyeliler sayesinde canlanmıştır (A2)”.

Mültecilerin tehdit olarak değerlendirilmesi noktasında ise problemin kaynağı temsil edilen nüfusun büyüklüğüyle ilişkilendirilmektedir.

“Mülteciler ev sahibi ülkenin nüfusuna kıyasla küçük bir miktarda ise belirli bir noktada yoğunlaşmamışsa önemli sorunlar ortaya çıkartmaz. Hatta ev sahibi ülke açısından bazı fırsatları da beraberinde getirebilir. Örneğin mülteciler ev sahibi ülkenin işgücü açığını doldurabilir, vergiler ve primler yoluyla ülke ekonomisine önemli bir katkı yapabilir. Ayrıca birçok farklı sektörde değişimin öncüsü olabilir. Ancak başta da ifade ettiğim gibi mülteciler, ev sahibi ülkenin nüfusuna kıyasla büyük bir miktarda ise veya belirli bir noktada yoğunlaşmamışsa ev sahibi ülkenin refah sistemi ve istihdam alanı üzerinde baskı oluşturabilir, siyasi ve ekonomik yapı yanı sıra sosyal hizmet kuruluşlarının çözüm üretme kapasitesini aşarak sosyo-kültürel yapıyı olumsuz yönde etkileyebilir. Bu sorunların temelinde ise mültecinin demografik ve kültürel özellikleri ile ev sahibi ülkenin kültürel, sosyoekonomik veya politik farklılıkları bulunmaktadır. Özellikle büyük miktarlara ulaşan bir mülteci nüfus, ev sahibi toplumda mültecilere yönelik korku ve hoşnutsuzluklara neden olabilir. Farklı olana yönelik bu korku, mültecilerin beraberinde getirdikleri farklı kültür ve geleneklere temkinli yaklaşılması sonucunu doğururken, ilerleyen süreçlerde etnik şiddet gibi güvenlik tehditlerine de dönüşebilir (A3)”.

Bununla birlikte mültecilerin bireysel özellikleriyle ilişkilendirilen kültürel uyum ve entegrasyon konusu tehdit algısını şekillendiren önemli bir faktöre dönüşmektedir.

“Eğer sürekli olarak gittiği ülkede sorun çıkararak, göç ettiği ülkeye uyum sağlayamayan, adapte olamayan bir kitle mevcut ise bu durum yerli halk tarafından tepki ile karşılanacak ve dışlanacaksınız. Ayrıca hiçbir ülke nüfus artışının bu kadar hızla arttığı günümüz dünyasında dışarıdan gelen bir göç dalgasına “gel buyur kardeşim beraber yiyelim” demez. Son dönemde Türkiye’de hatta Avrupa Birliği ülkelerinde bile yaşanan asıl sorununun sebebi sonsuz bir zenginliğin olmayışı, artan nüfus artışı, göç edenlerin ülke kurallarına uymadığı adapte olamadığı gibi çözümün değil, sorunun bir parçası olmaya başladığı gerçeğidir (A4)”.

Göç, mülteciler ve göç alan toplum açısından aynı zamanda kültürel ve sosyal değişim anlamı taşımaktadır. Bu değişim karşılıklı etkileşimin etkisiyle kimi zaman olumlu sonuçlar doğururken, kimi zaman toplumun istenilmeyenleri yani öteki kimliğini geliştiren olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Bu bağlamda, kültürel etkilerin göç yönetimi ve toplumsal bütünlük açısından yarattığı sonuçlara daha itinalı yaklaşılması gerektiği belirtilmektedir.

“... Karşılıklı etkileşim biçiminde gelişen bu süreçte, özellikle kültürel etkilere dikkat çekmek istiyorum, bunları biraz daha dikkatli incelememiz gerekiyor. Başta büyükşehirlerde yoğun görülme üzere, diğer şehirlerde de mültecilerle karşılaşılıyor. Bu kitlenin kendi yaşam tarzı ve

hayatı yorumlama şekli yerel halk açısından sorun yaratabiliyor. Kültürümüz bozuluyor endişesine düşen yerel halk ise “öteki” söylemi eşliğinde bir tepki geliştirebiliyor (A5).”

4.1.5. Sayısal Yoğunluk ve Misafirlik

Mültecilere yönelik algıyı olgunlaştıran gelişmeler içerisinde en yoğun tartışılan başlık sayısal yoğunluk konusudur. Türkiye, özellikle Suriye kaynaklı modern çağın en büyük göç hareketlerinden biriyle karşılaşmış, kısa süre içerisinde milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Fakat bu durum bir parça toplumun hazırlıksız olmasının yarattığı etki ve nüfus hareketinin büyüklüğüyle de doğru orantılı olarak problem olarak algılanabileceği belirtilmektedir. Çalışmaya katılan öğretim üyesi konunun bu yönüne dikkati çekmektedir.

“Burada sayı çok önemlidir. Sayının çok fazla olması toplumdaki yabancı düşmanlığını tetiklemektedir. Sayının fazla olmasına ek olarak, politikaların genel olarak Suriyeliler kendi haline bırakan yapısı bu düşmanlığı da arttırmaktadır. Suriyelilerin hayatta kalmak için kendi başlarına bırakılmış olması olumsuz bir algı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan hizmetlerin sadece Suriyelilere odaklanması da yerel halkın algısını zorlamaktadır. Uyum için her iki toplum ile çalışılması gerekiyorken tek bir toplumla çalışmaya odaklanmak diğer toplum nezdinde hoş karşılanmamaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan, kendi halkına yetmekte zorlanan bir ülke için +5-10 milyon bir göç almanın hizmetlerin “bizden ziyade onlara” verildiği algısını kolaylaştırmaktadır. Ekonomik olarak kötü gidişatın da mültecilerin bir günah keçisi olarak ilan edildiğini söyleyebiliriz. Aslında hemen hemen tüm olumsuzluklar için mültecilerin bir günah keçisi ilan edilme durumu söz konusudur (A2).”

Üstelik mültecilerin misafirlik süresi uzadıkça konunun çok parçalı bir olguya dönüştüğü ve bu durumun günlük politikalarla sürdürülemeyeceği vurgulanmaktadır.

“..., Suriyeliler konusu süreç uzadıkça sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlara sahip çok yönlü bir konuya dönüşmeye başladı. Yani, bu kitlenin “temel gereksinimlerini karşılayalım” anlayışına dayalı politikanın pekte sürdürülebilir olmadığını görmekteyiz. Kaldı ki, toplumsal uyuma yönelik politikalara hız verilmesini bu tespitlerle birlikte değerlendirmek gerekiyor ... (A1).”

4.1.6. Refahın Bölüşümü

Toplumsal algı ve kabulü şekillendiren bir diğer gelişme refahın bölüşümü üzerinden tartışılmaktadır. Türkiye, bugüne kadar mültecilere yönelik milyarlarca dolar yardımda bulunmuştur. Resmî açıklamalardan, bu paranın büyük kısmının vergilerle finanse edilen Türkiye'nin öz kaynaklarından aktarıldığı anlaşılmaktadır. Hali hazırda sosyal yardımlarla hayatını sürdürmeye çalışan geniş bir kitleye ilaveten, mültecilere yapılan yardımların eklenmesinin toplumsal tavırda olumsuz bir etkiye neden olduğu belirtilmektedir.

“... Türkiye'deki zorunlu göçlerin yarattığı etkiler güvenlik ve sosyoekonomik olmak üzere iki başlıkta tartışılmakta. Güvenlik boyutunda dilenciler ve suçta bulaşanlar var. Sosyo-ekonomik boyutta ise çoğunlukla sosyal yardımların yarattığı tartışma var, bu yardımlar bir noktadan sonra toplumda huzursuzluğa yol açabiliyor (A7).”

Toplumsal etki noktasındaki tartışmaların kaynağına dönüşen ilginç tespit ise güvenlik konusuyla bağlantılı olarak şu sözlerle aktarılmaktadır.

“Yeni bir yerde, yeni bir yaşam kurmak hem mülteci hem de ev sahibi toplum açısından birtakım sorunları beraberinde getirebilir. Elbette bu sorunları aşma yönünde güçlü bir irade gösterilirse; eğitim, dil öğrenme, barınma gibi alanlarda özel hizmetler üretilebilirse mülteciler yeni katıldıkları toplumun gelişimine katkı sağlayabilir. Ancak bu çok kolay değildir. Çoğu zaman mülteciler toplum tarafından kolaylıkla kabul edilmez. Ev sahibi topluluklar genel olarak mültecilere kendi refahlarına ortak olan kişiler olarak yaklaşır ve bu durum çatışmaları beraberinde getirir (A3).”

Algının yönetilmesine yönelik önerilen tedbir, önceki bölümlerde olduğu gibi kolektif hareket üzerinden entegrasyon konusuyla ilişkilendirilmektedir.

“Uzun ve zorlu bir süreç olan entegrasyon konusunu etraflıca düşünmemiz gerekiyor. Bu süreç aile, arkadaş, eş, dost, akraba, eğitim kurumları, STK’larında dahil olduğu toplumsallaşma araçlarının tamamını içermesi gerekiyor. Tabii burada medyanın da etkisini göz ardı etmemek gerekiyor, yazılı ve görsel medya bu sürecin kolaylaştırılmasında önemli bir güç (A5)”

Burada şunu da belirtmek yerinde olacaktır, mültecilerin toplumsal etkisi sadece bir ülke, coğrafya ve zamanla sınırlı değildir. Dünyanın farklı yerlerindeki farklı toplumlar benzer tecrübeleri yaşamaya devam etmektedirler.

“Bugün bakarsanız Suriye savaşındaki insanların ülkelerini terk etmeleri ile Ukrayna savaşındaki insanların ülkelerini terk etmeleri arasında çok da fark yok sayılır. İnsanlar yaşadıkları coğrafyada kaybedecekleri çok şey kalmadığı zaman, önce evlatları sonra kendileri için yeni yurtlar aramaya başlıyorlar. Tarih boyunca da böyle olmamış mı zaten, Kavimler Göçü, Türklerin Anadolu’ya gelişi hep aynı etki üzerine. Kıtık, kuraklık ve zenginliklere, madenlere sahip olma arzu ve isteği... (A4)”

4.2. Zorunlu Göçe Yönelik Politikalar

Mülteci kimliğinin kazanılmasında, göç edilen ülkenin menşei ile göç alan ülkenin hukuki mevzuatı belirleyici bir etkiye sahiptir. Zorunlu göçe yönelik politikalar hukuki statü, yasal çerçeve ve temel haklar olmak üzere üç alt temaya ayrılmıştır.

4.2.1. Hukuki Statü

Türkiye’deki mültecilere yönelik politikaları şekillendiren hukuki mevzuattan kaynaklanan iki sorun olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birisi mültecilerin hukuki statüsünü düzenleyen 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’dir. Bu sözleşme Batı’dan gelenlere mülteci hakkı tanırken; Türkiye’nin doğusundaki ülkelerden gelenler bu haktan yararlanamamakta ve durumları farklı hukuki statülerle tanımlanmaya çalışılmaktadır. Türkiye ve Avrupa arasında mültecilerin tanımlanması noktasındaki yorum farkı, doğal olarak uluslararası koruma arayan kitleye yaklaşım tarzını da etkilemektedir. Neticede Avrupa, mültecilik hakkından yararlanmak amacıyla başvuruların nereden geldiğiyle ilgilenmeksizin hukuki durumu sonuçlandırılmaya kadar ülkesinde tutma sorumluluğuna sahipken, Türkiye’nin bu haktan yararlanmak isteyenleri kalıcı şekilde tutma sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu durum iltica hukuku açısından “geçicilik” ilişkisini gündeme getirmektedir. İkincisi ise Suriyeli mültecileri ilgilendiren kısmıyla 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliğidir. Geçici koruma sistemi, “geçicilik” statüsü üzerine kurgulanmıştır. Dolayısıyla geçiciliği esas alan koruma sistemi, yerel halk ve mülteciler açısından belirsizliğe yol açabilmektedir. Bu durum yerel halkın mültecileri misafir olarak görmeye devam etmesine ve aynı zamanda geri dönecekler algısının gelişmesine neden olabilmektedir. Mülteciler ise misafir şeklinde tanımlanmanın yarattığı duygu ve mevzuattan kaynaklanan sınırlamalarla toplumun bir parçası olma şansına sahip olamamaktadır. Çalışma kapsamında görüşülen öğretim üyesi konunun bu yönüne dikkati çekmektedir.

“Öncelikle şunun kararını vermemiz gerekiyor: Suriyeli mülteciler geçici mi? kalıcı mı? Bu sorunun yanıtını vermek güç olsa da şayet kalıcı olduklarını varsayacaklarsak, yerli halkın da dahil edildiği -tepkinin önlenmesi ve toplumsal bağın güçlendirilmesi adına- geniş kapsamlı bir mülteci politikasına ihtiyaç olduğunu düşünmekteyim. Şayet eğitim, sağlık, çalışma yaşamı gibi başlıklardaki entegrasyon süreci başarılı yönetilirse uzun vadede toplumsal zenginliğe önemli bir katkı sağlanacaktır (A1)”

Aslında geçiciliği esas alan bakış açısının yeni bir konu olmadığı belirtilmelidir. Türkiye her ne kadar uzun yıllardır göç akımlarının merkezi konumuna sahip olsa da göç yönetimine yönelik olarak kurumsal ve hukuki anlamda net bir bakış açısının geliştirilemediği düşünülmektedir. Geçicilik olgusunu bir başka perspektiften yansıtan şu tespitler bu doğrultuda dikkate alınabilir.

“Türkiye çok uzun yıllar göç konusuna stratejik olarak bakmadı. Göçü bir afet olarak ele aldı ki 2019'lara kadar bu alanda AFAD'ın etkin olduğu görülmektedir. Göç İdaresi 2014'de kurulmuş olup, sanırım 2021'de başkanlık oldu. Suriyeli göçüne kadar göç ile ilgili bir kurumumuz yoktu. 1934 yılındaki İskân Kanunu ile sorunu çözmeye çalışıyorduk. Kanun ve kurum yapısı oluşmuş olsa da Türkiye'nin hala göçe ilişkin stratejik bir ele alışı yoktur. Yeni bir göç dalgasında kim, neyi, nasıl, ne zaman ele alabilecek sorularının cevabı henüz yoktur. Bu nedenle hala Türkiye'deki

politikaların koruyucu-önleyici olmaktan çok uzak olduğu, daha çok tedavi edici, diğer bir ifade ile sorun ortaya çıktıktan sonra müdahale edildiği söylenebilir (A2) ”.

4.2.2. Yasal Çerçeve

Çalışma kapsamında görüşülen katılımcıların bu başlıktaki sorulara verdikleri yanıtın ortak noktası uygulama, işlerlik ve kapsayıcılık açısından yasal mevzuat olmuştur. Ortak yorumlar, mevzuat konusunda eksiklik olduğunu ve çok boyutlu yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretim üyesinin şu yorumlarının bu bağlamda dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

“Maalesef ülkemiz bu sorunun cevabı noktasında çok ama çok başarısız olmuş durumda. Zaten dikkat ederseniz mülteci sorunu neredeyse seçimi belirleyecek ana maddelerin başında gelmekte artık. Öncelikle bu konu ile ilgili olarak daha ilk mülteci ülkenize geldiği andan itibaren kuralları ve sınırları net olarak çizmeniz lazım. Bu kişiler ne kadar süre kalacak? Ekonomik olarak ülkeye yük mü? Yoksa katkı mı sağlayacak. Eğitim sorunları, adaptasyon sorunları, barınma sorunları. Bunların hepsine yönelik bir mevzuatsal düzenlemeniz var mı? Bunların yapılması lazım. Artık dikkat ederseniz dünyada elit kabul edilebilecek ve o ülkeye pozitif katkı sağlayacak mültecilerin dışında neredeyse hiçbir mülteci kolay kolay kabul görmüyor. Boşuna mı Almanya bilgisayar mühendisi, doktor mülteci kabul ediyor. Eğer mevzuatsal bir alt yapısı olmadan mülteci kabul ederseniz fayda değil, zarar görürsünüz. Tıpkı bizde olduğu gibi... (A4) ”.

Bir başka öğretim üyesi de konuya benzer açıdan yaklaşmakta ve çalışma izinlerine yönelik uygulama esaslarındaki zorluklar üzerinden bir örnekle mevzuatın yeniden dizayn edilmesi gerektiği fikrini öne çıkartmaktadır.

“Türkiye uzun yıllardır düzensiz göçmenlerin, mültecilerin, uluslararası koruma arayanların güzergâh veya hedef ülkesi konumunda. Zorunlu nedenlerle ortaya çıkan mülteci göçü biraz daha farklı geliyor, burada biraz insanlık dramının ortaya çıktığını da görüyoruz. Mesela Suriye kaynaklı göçte, milyonlarca Suriyeli'ye ev sahipliği yapmaya başladık. Türkiye, açık kapı politikası doğrultusunda bu kitleye özel politika geliştirdi ve geçici koruma hakkı tanıdı. Bu, acil bir önlemdi, sonraki aşamada geçici koruma yönetmeliğini çıkartarak sorunların çözümüne çalışıldığını anlıyoruz. Fakat mesela işgücü piyasalarına baktığımızda, formel istihdama erişemiyorlar, çalışma izni almak o kadar kolay değil. Çalışma izni alınanların sayısı da oldukça sembolik oranlarda kalıyor. Mülteciler, yaşam mücadelesinde bir şekilde ayakta kalmak zorundalar, bunu da çalışarak yapacaklar. Nasıl bir profil çıkıyor? Olaya bu açıdan baktığımızda mücadelelerini kayıtdışına yönlendirerek sürdürdüklerini görüyoruz. Bu, ücretlere ve çalışma koşullarına olumsuz yansıyor kısacası çalışma barışına zarar veriyor (A5) ”.

4.2.3. Temel Haklar

Mevzuatın çerçevesi çizilirken uluslararası standartlardan uzaklaşılması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Türkiye mülteciler konusunda uluslararası organizasyonların uyarıları ile karşılaşmakta, bununda ötesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden mülteci haklarına dair Türkiye aleyhine kararlar söz konusu olmaktadır. Nihayetinde mülteciler, sığınılan ülkede kalıcı çözüm üretilinceye kadar bir takım insan hak ve özgürlüklerine sahiptirler. Önceki bölüm ve paragraflarda ifade edilen yorum ve tespitlere paralel olarak, çalışmada görüşülen öğretim üyesi konunun insan hakları boyutuna dikkati çekmektedir.

“İnsan haklarına ilişkin evrensel metinlerin mülteciler açısından; en azından yaşam hakkı, işkence, zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması gibi temel haklara ilişkin güvence sağladığını ve devletlere bu bağlamda sorumluluk yüklediğini kabul etmeli, devlet politikalarını bu anlayışla oluşturmalı ve uygulamalıdır. Bu çerçevede mültecilerin yasal yardıma erişimleri olmaksızın veya kayıtları alınmaksızın keyfi olarak gözaltına alınması, mallarına hukuksuz biçimde el konulması gibi uygulamaların uluslararası düzeyde takibi ve bu uygulamaları yapan ülkelerin bir biçimde cezalandırılması gereklidir. Ayrıca mültecilerin getirdiği kültürel çeşitliliğin fırsatları da beraberinde getirebileceğini unutmamalıdır. Yeter ki mültecilerin etnik, dinsel, kültürel ve benzeri farklılıklarının değerli olduğunu kabul edelim ve onları toplumla bütünleştirmeye yönelelim (A3) ”.

4.3. Gelecek Projeksiyonu

Mülteci hareketleriyle, vatandaşı olunan ülkenin siyasi ve idari yapısı arasında doğrudan ve belirleyici bir ilişki vardır. Mülteci göçünün geleceğine yönelik projeksiyon sosyoekonomik istikrar, gelişmişlik düzeyi ve geçici korunanların gönüllü dönüş süreci olmak üzere üç alt temaya ayrılmıştır.

4.3.1. Sosyoekonomik İstikrar

İçerisinde bulunduğumuz yüzyıl, dünya tarihini neoliberal politikaların etkisinde şekillendirmiş, ekonomik krizler bu dönemin belirgin özellikleri arasında yer almıştır. Bununla birlikte teknolojik gelişmelerin insan emeğine olan ihtiyacı azaltmaya başlaması ve iklim değişikliğinin yarattığı tahribat, krizleri derinleştirmiştir. Ayrıca tüm bunlara paralel olarak yaşanan savaşlar, iç çatışmalar, siyasi istikrarsızlıklar ve anti-demokratik uygulamalar geniş kitleleri yoksulluğa ve yeni arayışlara itmiştir. Özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika'da toplumsal huzursuzlukların neredeyse yerleşik düzenin bir parçası haline gelmesi göç hareketlerine küresel boyutta süreklilik ve hız kazandırmıştır.

“Geçmişteki göçleri düşünürsek gelecek ile ilgili bir tahminde bulunabiliriz. Kavimler göçünden bu yana bu topraklarda göç olmaktadır. İspanya'dan getirilen Yahudiler, Balkan Savaşları, Dünya Savaşları, Körfez Savaşı, Arap Baharı gibi süreçler bu topraklardaki göçü tetikledi. Dünya'daki 2050 yılında olması beklenen göçmen sayısına 2020 yılı itibari ile ulaşıldığı hatta aşıldığı belirtiliyor. Bu nedenle 2011 yılından bu yana yaşanan Suriyeli göçü aslında yeni göçlerin habercisi olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Afganistan'dan 2 milyon göçmen beklenmektedir. Ukrayna'da meydana gelen savaş nedeniyle 3 milyon insanın yer değiştirdiği belirtilmektedir. Genelde bu insanların Polonya'yı tercih ettiği ifade edilmektedir. Yine Afrika kıtası içerisinde yoğun göçler devam etmektedir. Güney Amerika'dan Kuzey Amerika'ya doğru yine yoğun göçler devam etmektedir. Sonuç olarak göç veren ülkeler güçlendirilmediği sürece bu göçlerin devam edeceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Sayının her geçen gün biraz daha artarak devam edeceğini düşünüyorum (A2)”

Türkiye'nin coğrafi konumu üzerinden konuyu yorumlanırken, özellikle zorunlu göç akımlarından etkilenmeye devam edeceği ifade edilmektedir.

“Yaşam devam ettiği sürece göçler devam edecektir. Fakat bizim burada zorunlu göçleri biraz farklı yorumlamamız gerekiyor. Türkiye, siyasi ve toplumsal dinamiklerin hızlı değiştiği bir coğrafyada yer alıyor. Bu değişim ise genellikle olumsuz yönde geliyor ve bu değişim topraklarımıza göç olarak yansıyor. Uzun vadede yakın coğrafyalarımızdaki istikrarsızlık yaratacak nitelikteki toplumsal hareketliliklerin devam edeceğini ve bunların özellikle zorunlu göçlerle sonuçlanmaya devam edeceğini düşünüyorum (A1)”

4.3.2. Gelişmişlik Düzeyi

Bir başka ilginç tespit ise gelişmişlik düzeyiyle ilişkilendirilmekte ve geri bırakılmışlığın cezasını küresel düzenin çekeceği ve bu düzenin yeniden yorumlanması gerekeceği tezi üzerinden yapılmaktadır.

“Mülteci sorununun sadece iktisadi yönünün olacağını düşünmüyorum. Örneğin ilerleyen dönemde İran'dan siyasi nitelikte çok büyük bir mülteci akımının başlayacağını düşünüyorum. Siyaset, ülke baskısı, askeri yapı ve bence en önemlisi gıda ve su sorunları ilerleyen dönemde çok daha büyük mülteci sorunlarının habercisi. Gün gelecek batı geri kalmış ülkeleri geri bıraktıkları için kendilerini suçlayacak ve bizzat kendi elleri ile bu ülkelerin gelişimi için çaba sarf edecekler. Çünkü başka çıkış yolları kalmayacak (A4)”

Bu noktada şöyle bir soru sorulabilir, çözüme yönelik tespitler nedir veya bu göçleri önlemek mümkün müdür? Bu sorunun kolay ve tek bir cevabı bulunmamaktadır fakat konu toplumların tamamen içerisinden çıkamayacağı boyutta da değildir. Bu minvalde şu görüşlerin dikkate alınabileceği düşünülmektedir.

“Bireylerin eğitim düzeyleri yükselmedikçe, ülkeler bazında sosyal ve ekonomik özgürlüklere yönelik gerekli adımlar atılmadığı sürece bunu başaramayan ülkelerin her daim mülteci sorunları olacak ve bununla baş etmek zorunda kalacaklardır. Bu sorunun en temel çözüm noktası bireyi temel alan yapısal reformların yapılmasıdır. Aksi takdirde bu sorun dünya döndükçe devam edecektir (A6)”

4.3.3. Geçici Korunanların Gönüllü Dönüş Süreci

Türkiye açısından biraz daha özel bir konuya dönüşen Suriye kaynaklı göçün geleceğine yönelik yorumlar dikkate alındığında, iç savaşı ortaya çıkaran koşullar ve şartlar değişmedikçe zorunlu göçlerin devam edeceği anlaşılmaktadır.

“Mültecilerin ülkelerindeki sorunlar çözülmedikçe ve koşullar iyileştirilmedikçe zorunlu göçlerin devam edeceğini ve hatta önümüzdeki yıllarda daha da artacağını düşünüyorum. Türkiye’de sahip olduğu coğrafi konumu ve beşerî özellikleriyle bu göçlerden fazlasıyla etkilenmeye devam edecektir (A7)”.

Fakat Suriye’deki koşulların değişmesinin de tek başına bir anlam ifade etmeyebileceği belirtilmektedir. Nihayetinde ilk göçmen gruplarının 2011 yılında geldiği göz önünde bulundurulduğunda, yaklaşık 12 yıl gibi bir süre geçmiş durumdadır. Dolayısıyla tekrar göç kararının alınmasının sosyal ve psikolojik unsurların eşliğinde kolay olamayabileceği değerlendirilmektedir.

“Zorunlu göçler, mülteciler ve göç alan ülkeler açısından ikili bir etkiye sahip, mülteciler hem kendileri etkileniyor hem de gittikleri ülkeyi etkiliyorlar. Dolayısıyla küresel etkiye sahip bir yaklaşımdan söz ediyoruz. Öncelikle zorunlu göçleri yaratan nedenleri anlar ve çözersek, az önce bahsettiğimiz etkilerin olumsuz sonuçlarını da asgari düzeye indirmiş oluruz. Türkiye’yi etkileyen Suriye kaynaklı göç açısından şunu söyleyebilirim, Suriye’deki iç çatışmalar devam ettikçe bu kitlenin geri dönmesi zor. İç savaş bitse dahi kültürel uyumda aşama kaydetmiş olacaklar, geri gönüllü geri dönüş olur mu bilemiyorum. Ayrıca nasıl bir Suriye olacak, bunu da bilemiyoruz. Ülkenin siyasal sistemi, alt yapısı, ekonomik koşulları, sosyal yapısı bu süreçte zarar gördü (A5)”.

5. Tartışma

Küresel göç eğilimleri dikkate alındığında, Avrupa ülkeleri düzensiz göçmenlerin hedefi haline gelmiştir. Bundan dolayı sahip olduğu coğrafi konumundan dolayı transit ülke olarak görülen Türkiye, Avrupa hedefi yolunda çok önemli bir istasyon özelliğine sahiptir (Tepealtı, 2019; Şişman ve Balun, 2020). Fakat sahip olduğu sosyal, ekonomik ve beşerî özellikleriyle hedef ülke olma özelliğine de sahiptir (İçduygu ve Aksel, 2012). Araştırmada, Türkiye’nin hedef ve transit ülke olma özelliğini ön plana çıkaran yorumlara yer verilirken, son yıllarda göç akımlarından fazlasıyla etkilendiği ve çeşitli politikalar aracılığıyla olumsuz etkilerin giderilmesine çalışıldığı belirtilmektedir. Bununla birlikte zorunlu göç olgusunun çok bileşenli bir yapıya sahip olduğu, göçmen kitlesinin büyüklüğünün ve göçmen profilinin ise bu tür göçlere yön veren temel argümanlar arasında olduğu vurgulanmaktadır.

Günümüzde göç türlerinin çoğalmasa, çeşitlenmesi ve her göç olgusunun kendine has özelliklere sahip olmasından dolayı tek bir kuramla nüfus hareketlerini analiz etmek mümkün olmadığı gibi nüfus hareketleri arasında ortak özellikler de bulunmaktadır. Bu ortak özellikler arasında emperyalizm, kapitalizm, sömürü gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir. Başka bir ifade ile uluslararası göç bu unsurlardan bağımsız değerlendirilmemekte, örneğin Suriye göçünün nedenleri bu bağlamda da ele alınmaktadır (İnce, 2019, s. 2608; Develi, 2017, s. 1351). Bununla birlikte göç, sosyal, ekonomik ve siyasal nedenler çerçevesinde gönüllü ve zorunlu olma temelinde tüm dünyada gerçekleşen bir olgudur. Ayrıca küreselleşme ve teknolojik yenilikler insanlar, kurumlar, mal ve hizmetlerin ülkelerin sınırlarını aşacak biçimde dolaşıma geçmesinin önünü açmaktadır. Bu hareketlilik sadece az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru değildir. Gelişmiş ülkelere diğer ülkelere doğru da göç yaşanmaktadır (Zhanadilova, 2018). Bu gelişmelerle orantılı olarak, uluslararası göç olgusunun süreç içerisinde değişik formlar alması göçü açıklayan kuramların da değişmesine neden olurken, konjonktürel değişimle birlikte göç süreci de dönüşmeye başlamıştır (Çağlayan, 2006). Araştırmada görüşülen katılımcılar, göçe dair söz konusu gelişmeleri dikkate alan ve literatürdeki tespitlere benzer yorumlar getirmektedirler. Bireysel veya toplu, zorunlu veya gönüllü şekilde gerçekleştirilen göç hareketlerinin doğasını anlayabilmek için göçü ortaya çıkartan nedenlere odaklanılması gerektiği düşünülmektedir. Bu minvalde bireyi göçe iten nedenlerin farklı bağlamlarda ele alındığı görülmektedir.

Göçmenlere sunulan hizmetlerin yasal çerçevesinden kaynaklanan eksikliklerin bulunduğu belirtilmektedir. Örneğin Türkiye’ye gelen göçmenlerin iş piyasalarına katılmalarını düzenleyen yasal mevzuattaki dağınıklık ve çeşitlilik (Lordoğlu, 2015 s. 38) veya yerel yönetimlerin mültecilere yönelik hizmetlerinin hukukî ve finansal olarak sunulmasını sağlayacak bir yasal dayanaktan yoksun olduğuna

(Karaoğlan, 2022, s. 28) yönelik tespitleri bu minvalde değerlendirmek mümkündür. Çalışma kapsamında görüşülen katılımcıların sorulara verdikleri yanıtın ortak noktası uygulama, işlerlik ve kapsayıcılık açısından yasal mevzuat olmuştur. Ortak yorumlar, mevzuat konusunda eksiklik olduğunu ve çok boyutlu yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu anlamda, literatürde mevzuat konusundaki var olan tespitlere benzer sonuçlar elde edildiği belirtilmelidir.

Göçmenlerin sosyoekonomik uyumlarına yönelik araştırmalar, uyum ve entegrasyon sürecini destekleyici politikaların göç yönetimi ve sosyal politika perspektifinden yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir (Ünal ve Gedik, 2022). Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, daha önce yapılan araőtırmalara paralellik arz etmektedir. Özellikle Suriye kaynaklı göçün süreç uzadıkça sosyoekonomik, kültürel ve siyasal boyutlara sahip çok yönlü bir konuya dönüşmeye başladığı ve temel gereksinimlerin karşılanması anlayışına dayalı politikaların sürdürülebilir olmadığından dolayı toplumsal uyuma yönelik yeni politikalara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Göçmenlerin sosyal profilleri dikkate alındığında, cinsiyet, göç edilen ülke, eğitim durumu, sosyal statü gibi birçok değişkenin sığınma deneyiminde etki yarattığı ve farklılıklara yol açtığı belirtilmektedir. Örneğin toplumsal cinsiyet farklılıkları sığınmacıların sosyal profilinde çok önemli bir yerde durmaktadır. Bu nedenle sığınmacılarla ilişkili uygulama ve hukuksal düzenlemelerde kadın ve erkeklerin sığınma deneyimlerinin farklılıklarını dikkate almak gereklidir (Buz, 2008, s. 11-12). Benzer şekilde göç alan toplum ile ilişki kurabilen, izole yaşamayan, iş piyasasında yer alan kesim ile entegrasyon süreçleri ile kayıt dışı ekonomide istihdam edilenlerin entegrasyon süreçlerinin fark yarattığı belirtilmektedir (Şimşek, 2018, s. 386). Benzer tespitlere çalışma kapsamında da ulaşılmış ve göçmenlere yönelik algının şekillenmesinde konuya yaklaşım tarzının ve mülteci konumlandırma biçiminin de etkisinin bulunduğu belirtilmiştir.

Göçmenlerin işgücü piyasaları açısından yarattığı etki dikkate alındığında tartışmanın, göçmenlerin olumlu etkilerinin olduğu (Man, 2016, s. 1165; Üstün, 2016, s. 8) ve çalışma barışını bozucu etki yarattıklarına yönelik (Ceritoğlu, 2015) tespitler olmak üzere iki eksen de yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Fakat araştırma sonuçları her iki yaklaşımı da destekler nitelikte bir yaklaşım ortaya koymakta; uygun araç ve politikalar geliştirilmesi durumunda göçmenlerin işgücü piyasalarına olumlu katkı sunabileceklerini göstermektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Gerek sığınmacı göçleri gerek diğer türdeki göçlerin sebepleri ve ortaya çıkardığı siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçlarıyla itibariyle toplumsal yapıyı çok yönlü etkileyen bir süreçtir. Dolayısıyla göç konusu istihdam, eğitim, barınma, sağlık, sosyal entegrasyon gibi sığınmacıların yaşadığı sorunların çözümünde iş birliğine dayalı olarak yönetilmesi gereken bir olgudur.

Çalışma, mültecilerin hukuki statüsünün geçicilik anlayışıyla değerlendirilmesinin bazı sorunlara yol açtığını göstermektedir. Burada sorun iki boyutuyla değerlendirilmektedir. Hem uluslararası koruma arayanları ilgilendiren kısmıyla 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi hem de geçici korunan Suriyelileri ilgilendiren kısmıyla Geçici Koruma Yönetmeliği mülteciliğin geçicilik olgusu üzerine inşa edildiğini düşündürmektedir. Bu yaklaşım ise yerel halkın bakış açısının yine geçicilik üzerine inşa edilmesine neden olurken, mültecilerin kendisini de benzer şekilde toplumla geçicilik ilişkisine yöneltmektedir.

Çalışma iznine yönelik yasal kurallardan dolayı, Türkiye’deki mevcut göçmenlerin oldukça sınırlı bir kısmı formal işgücü piyasalarına erişebilmekte; büyük kısmı esnek, ucuz ve güvencesiz işlerde istihdam edilmektedir. Doğal olarak bu kitle emek yoğun sektörlerde, güvenceden yosun biçimde, uzun çalışma sürelerinde, iş güvencesinden yoksun ve sağlıksız koşullarda çalışmak zorunda kalabilmektedirler. Bu minvalde, bu kitleden önemli sayıda göçmenin emek sömürüsüyle karşı karşıya olduklarını ifade etmek mümkündür.

Özellikle Suriye’deki mevcut iç savaş sona erse bile, geri dönüşün kolay olamayacağı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımı destekleyecek göç ve uyum mekaniği ile Suriye’nin fiziksel şartlarının varlığı olmak üzere iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Göç ve uyum arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar, göç edilen mekânda geçirilen süre uzadıkça, kalma eğiliminin güçlendiğini göstermektedir. Konuya dair araştırmalar da sığınmacıların önemli kısmının geri dönmeme ihtimalinin olduğunu göstermektedir. Suriye’nin fiziksel şartlarından kaynaklanan sorunların ise bu eğilimleri daha da güçlendirebileceği

düşünülmektedir. Çalışma, bu açıdan göçmenlere yönelik sosyal ve kültürel uyum, eğitim, iş gücü piyasalarına erişim gibi konularda ilave tedbirlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bazı öneriler şu şekilde belirtilebilir:

Mültecilerin sosyal yaşamda ve çalışma yaşamındaki olası ayrımcı uygulamaların önlenmesi amacıyla bilgilendirici eğitimlerin verilebileceği düşünülmektedir. Eğitimler mülteciler ve yerel halk açısından eş zamanlı ve birbirine paralel yürütülmelidir. Ulusal ve uluslararası hukuktan doğan haklar konusundaki daha özel eğitimler ise öğretmenler, kolluk kuvvetleri, kamu görevlileri gibi gruplara verilebilir. Dolayısıyla olası insan hak ve ihlalleri ortaya çıkmadan önce ve erken aşamalarda önlenmelidir.

Mültecilerin çözüm üretmekte zorlandıkları temel sorun barınma konusudur. Fakat barınma sorunu toplumdan izolasyonu önleyecek tedbirleri içermelidir. Son dönemde resmi makamlar tarafından dile getirilen olası tedbirler arasındaki mültecilere yönelik yeni yerleşim yerlerinin kurulmasında, seçilecek konum bu kitlenin marjinalize ve toplumdan izole olmasını önleyecek nitelikte planlanabileceği düşünülmektedir.

Mültecilerin kent yaşamında sosyal ve ekonomik açıdan tutunmaya çalıştıkları bir gerçektir. Mültecilere yönelik çalışmalar ve raporlar dikkate alındığında, özellikle sosyal ağlar aracılığıyla ucuz kiralık konutların buldukları alanlarda yoğunlaştıkları ve yeni gettoların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bunun önlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü bu durumun uyum, entegrasyon ve sosyal açıdan sakıncaları bulunmaktadır. Ayrıca belirli bir kitleyi tek bir alana sıkıştırmak, öteki kimliğini besleyen sosyolojik problemlere de yol açabilir. Kira desteği veya kamu arazisinden veya konutlarından yararlanılması ilk etapta çözüm olabilir.

Konuya dair bir diğer önemli politika, mülteci çocukların eğitimidir. Gelişme çağında olan çocuklar, diğer gruplara oranla ev sahibi ülkeye daha kolay uyum sağlayabilirler. Fakat bu amaç doğrultusunda hareket edilirken, gelişimsel özellikler, kültür ve yetenek gibi olgular dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulmalıdır. Ayrıca mülteci çocukların yoğun olduğu bölgelerdeki okullarda kültürel uyuma yönelik kaynaştırma programları çözüm önerisi olarak sunulabilir.

Çocukların eğitime dair özellikle tartışılması gereken konu, dil eğitimidir. Mülteci çocukların müfredatı anlamaları, kendilerini etkili bir şekilde ifade etmeleri ve arkadaşları arasında kendilerini daha iyi hissetmesi için dil öğrenimi çok önemlidir. Bunu gerçekleştirmek için, mülteci çocuklara yönelik yoğun dil eğitimleri düzenlenmeli, çocukların aileleri de bu eğitimlere dâhil edilmelidir. Benzer biçimde, mülteci çocukları akranlarından gönüllü olanlar ile eşleştirerek onlardan dil konusunda destek alması ve bu yol ile kültürel uyum açısından da fayda elde edilmesi sağlanabilir. Örneğin okulda veya okul dışındaki boş zamanlarında mülteci ve yerel çocuklar bir araya gelerek vakit geçirebilir. Belki bu çocuklara birlikte fotoğraf çekmek veya kendi dillerinde en sevdikleri şarkı veya masalı birbirleriyle paylaşmak gibi topluluk ödevleri verilebilir. Böylece dil yeterliliklerini geliştirmenin yanı sıra birbirlerini anlama konusunda da fayda sağlanabilir.

Kaynakça

- Akbaş, B. ve Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2018). Küresel Fabrika Kentinin Görünmeyen İşçileri: Denizli İşgücü Piyasasında Suriyeli Göçmenler. *Çalışma ve Toplum*, 1, 167-192.
- Akbulut, Y. (2013). Verilerin Analizi. A. A. Kurt (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 139-164), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2750.
- Akbulut, A. (2021). *Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Katılımı ve Entegrasyon Süreci Üzerine Bir Analiz: İzmir İli Örneği*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Andiç, H. (2018). *Kamu Çalışanlarında Göçmen Algısı Toplumsal Kabul ve Psikolojik Entegrasyon Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ardahan.
- Aslan, Ş., Sünbül, F. ve Güzel, Ş. (2018). Mültecilerin Kilis Sağlık Hizmetleri Üzerindeki Etkisi. *Journal of Healthcare Management and Leadership*, 0(1), 48-58.

- Anadolu Ajansı. (2019). (2022, 14 Kasım). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Mülteci Meselesi Birkaç Ülkenin Çabasıyla Önlenemez. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cumhurbaskani-erdogan-multeci-meselesi-birkac-ulkenin-cabasiyla-onlenemez/1675928>
- Aydın Yılmaz, E. S. (2019). Suriyeli Mülteci Kadınlar: Göç Travması ve Entegrasyon. A. Esen ve M. Duman (Ed.), *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* içinde (s.37-54). Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı Yayınları.
- Aykaç, M. ve Yertüm, U. (2017). Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına. *Journal of Social Policy Conferences*, 70, 1-29.
- Bal Kızıllan, S. (2019). *Yerli’lerin Gözüyle Suriyeli Mülteciler: Ankara Örnek Mahallesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı.
- Buz, S. (2008). Türkiye’deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4), 1-14.
- Ceritoğlu, E., Yunculer, H. B. G., Torun, H. ve Tumen, S. (2015). The Impact of Syrian Refugees on Natives’ Labor Market Outcomes in Turkey: Evidence from a Quasi-Experimental Design. *Munich Personal RePEc Archive*, MPRA Paper No: 61503. 1-47.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çetiner, S. ve Günay, E. (2021). Uluslararası Göçün Sosyo-Kültürel Etkilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(47), 1-21.
- Çoltu, S. ve Öztürk, S. (2018). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Dedeoğlu, S. (2018). Tarımsal Üretimde Göçmen İşçiler: Yoksulluk Nöbetinden Yoksulların Rekabetine. *Çalışma ve Toplum*, 1, 37-68.
- Dedeoğlu, S. ve Çişel Ekiz, G. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emeği ve Entegrasyon: Kadının Yeri. K. Biehl ve D. Danış (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları* içinde (s. 18-37), İstanbul: Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi Yayınları.
- Develi, E. (2017). 21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Göç Özel Sayısı, 1343-1353.
- Elma, F. ve Şahin A. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Göç ve Açığa Çıkan Temel Sorun Alanları. *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* içinde (s.430-439). London: Transnational Press London.
- Erdoğan M. M. ve Ünver C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusunda Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No:353, Ankara: Matsa Basımevi.
- Esen, A. (2019). Uluslararası Düzensiz Göçler ve Yerel Yönetimler. A. Esen ve M. Duman (Ed.), *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* içinde (s.151-188), Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı Yayınları.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. [GİGM]. (2022). (2022, 11 Kasım). Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. [GİGM]. (2022a). (2022, 11 Kasım). Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvurusu. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. [GİGM]. (2022b). (2022, 11 Kasım). Düzensiz Göç. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.

- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2579-2615.
- Karaoğlan, B. (2022). Göçmenlerin Entegrasyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü. *Journal of Politics, Economy and Management*, 5(1), 17-33.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Kuzu, A. (2013). Veri Toplama Yöntem ve Araçları. A. A. Kurt (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde s. 93-116, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2750.
- Kuzu, A. (2013a). Araştırmaların Planlanması. A. A. Kurt (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 19-46), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2750.
- Lordoğlu, K. (2015). Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç ve İşgücü Piyasalarına Bazı Yansımalar. *Çalışma ve Toplum*, 1, 29-44.
- Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2016). En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum*, 2, 789-808.
- Man, F. (2016). "Günah Keçileri" ya da "Olağan Şüpheliler" Olarak Suriyeliler. *Çalışma ve Toplum*, 3, 1147-1170.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2021). *HBÖGM İzleme ve Değerlendirme Raporu 2021*. Ankara: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Orhan, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*. Ankara: ORSAM-TESEV Rapor No:195.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özerim, G. (2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi? *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-78.
- Öztürkler, H ve Göksel, T. (2015). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme*. ORSAM, Rapor No: 196.
- Pinedo-Caro, L. (2020). Syrian Refugees in the Turkish Labour Market: A Socio-Economic Analysis. *Sosyoekonomi*, 28(46), 51-74.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Sönmez, Z. (2014). *Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler*. İstanbul: İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Yayınları, Aralık.
- Şimşek, A. (2018). Evren ve Örnekleme. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 108-133), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2653.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Göç Özel Sayısı, 2, 367-392 .
- Şişman, Y. ve Balun, B. (2020). Transit Göç ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 61-79.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140.
- Tosun, S. ve Azazi, H. (2019). Yerel'de Mülteci ve Sığınmacılara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları: Balıkesir Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 14(2), 213-234.

- Toksöz, G. Erdoğan, S. ve Kaşka, S. (2012). *Türkiye'ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları*. Sweden: IOM International Organization for Migration Yayınları.
- United Nations High Commissioner for Refugees. [UNHCR]. (2022). (2022, 11 Kasım). Refugee Data Finder. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>
- Ünal, R. ve Gedik, M. (2022). Türkiye'de Göç Yönetimi ve Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3 (1), 52-70.
- Üstün, N. (2016). *Suriyelilerin Türk İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Sorunlar-Öneriler*. Konya Ticaret Odası Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü Araştırma Raporu.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. ve Kumaş, H. (2014). Uluslararası Emek Göçü Kavramı, Türleri, Nedenleri ve Sonuçları. P. A. Kaya (Ed.), *Uluslararası Sosyal Politika Teorisi, Uluslararası Çalışma Normları ve Güncel Gelişmeler* içinde (s. 273-304), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yaraş, E. (2019). Nitel Araştırma Yöntemleri. S. Ünal (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 250-273), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2022). (2022, 26 Mayıs). Uyuşma Göre Öğrenci Sayıları Raporu. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zhanadilova, A. (2018). Farklı Kuramlar Çerçevesinde Uluslararası Göç Sorunu. *Muhakeme Dergisi*, 1(2), 116-122.

Research Article**Göç Yönetimi ve Göçlerin Türkiye'deki Sosyoekonomik Yaşama Etkilerine İlişkin Akademisyen Görüşleri***Scholars' Views on Migration Management and The Effects of Migration on The Socioeconomic Life of Türkiye*

<p>Bora BALUN</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi</p> <p>İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi</p> <p>borabalun@karabuk.edu.tr</p> <p>https://orcid.org/0000-0002-4933-2271</p>	<p>Osman KURTER</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi</p> <p>İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi</p> <p>osmankurter@karabuk.edu.tr</p> <p>https://orcid.org/0000-0001-7581-1316</p>	<p>İsmail Hakkı DİNÇAY</p> <p>Dr., İŞKUR Eskişehir İl Müdürlüğü</p> <p>ismailhakkidincay@iskur.gov.tr</p> <p>https://orcid.org/0000-0002-4608-3978</p>
---	---	---

Extensive Summary**Research Model**

In qualitative research, due to its reliance on verbal descriptions and specialised images, different approaches are preferred compared to quantitative research methods. There are various types that vary according to scientific fields, but the most commonly used models in qualitative research are case studies, field studies, phenomenological analyses, ethnographic observations, historical research, grounded theory and action research (Şimşek, 2018, p. 96). The phenomenological approach shapes the content of the basic paradigm that is formed against the positivist paradigm. In this context, the phenomenological approach was preferred in the study. In addition, qualitative data uses basic data collection methods or supportive data collection methods. Among the basic data collection methods are participant observation, natural observation, document examination and in-depth interviews. Among the in-depth interview types is phenomenological interview, which aims to reveal how the participant perceives, conceptualizes, and evaluates the phenomenon under study. In other words, phenomenological interview attempts to understand how participants attribute meaning to external reality (Özdemir, 2010, pp. 327-328). In this approach, which focuses on the necessary elements for the meaning of the phenomenon or maturity, participants with prior experience related to the situation being investigated are selected by the researcher (Kuzu, 2013, p. 36). In the selection of sample in phenomenological approach, small sample groups are preferred. The most important reason for choosing a small sample group is to make a deep analysis of the event or situation under study (Özdemir, 2010, p. 334). In this regard, semi-structured interview technique was used in the interviews with the people included in the sample.

Description of the Research Problem

A new life that emerged as a result of forced migration also created new problems that need to be overcome. Social, economic, cultural, and psychological vulnerabilities sometimes prevent this group from actively participating in greater Turkish society, the presence of large numbers of refugees who cannot be integrated into local communities easily can negatively affect the existing and already established system of the country, such as health care, education, housing, and labor market. Due to its strong integration into the European Union (EU), the EU Customs Union, and overall, the global system, Türkiye has a special attraction for forced migrations with its strategic-geographical location being in the middle of everywhere, with its historical ties and ethnic pluralism. This reality earned Türkiye the title of the largest number of refugee recipient country in the world according to recent UN studies. This situation is also reflected in the number of refugees currently living in the country. The existing refugee ratio to the country's population reached a serious level of about 7% in a short time. Based on these

determinations, the problem sentence of the research was chosen to be “in which direction does the severity and direction of the socio-economic impact of the refugees in the host country form?”.

Data Collection Tool

The data for this research was collected by an in-depth interview methodology using a semi-structured interview technique commonly used in these kinds of studies. Before the semi-structured questions were developed, the relevant literature was reviewed, and the appropriate questions were structured. The chosen technique provides more flexibility to the researchers compared to the structured interview techniques. These pre-planned questions are used, and the interviewees are allowed to share more information and elaborate on their answers depending on the flow of the interview (Kuzu, 2013, p. 104). Semi-structured questions were used in this study because they provide the researchers with the needed flexibility. In this selected way, it was possible to carry out an in-depth examination of the causes of forced migration, the effects of this population in the host country, how this effect is perceived and evaluated by the society, the level of effectiveness of the policies developed by the host country, and finally the forecasts and expectations for the future projection of forced migration. In this semi-structured interview, the following questions were presented to the interviewees.

1. What are the reasons that create forced migration?
2. What are the effects of refugees on the host country in this process?
3. How is this impact perceived and evaluated by the host country population?
4. Which policies were being developed for the existing refugee problems and what are the effectiveness levels of these policies which were developed?
5. What are your forecasts and expectations for the future projection of forced migrations?

Study Group and Sample Size of the Research

The criterion sampling technique was preferred to determine the study group of the research. The principle understanding of this sampling method is based on the fact that the cases where predetermined criteria need to be satisfied. The criteria can be created by the researchers so the study group that meets these criteria can be studied for the investigation (Koç Başaran, 2017, p. 491). For this reason, it is planned to sample the scholars who are working in different state universities and specializing in the migration field. The sample acceptance criteria of the research were:

- Working as an academician at state universities,
- Working at the Faculty of Economic and Administrative Sciences,
- Having worked on migration before,
- Voluntary consent to participate in the research.

Qualitative research is a methodology that does not aim to generalize, but instead emphasizes accessing valid information rather than generalizable information. Unlike quantitative research, there is no set rule for sample size determination in qualitative methodologies, and the sample size is decided in accordance with the purpose of the research. In this context, flexibility is shown among the foundational features of qualitative research (Yaras, 2019, pp. 252-257). However, the sample size, which is a collection of units selected from the universe with certain methods in order to reflect the characteristics of the researched subject, is not as large as in quantitative research investigations. Because of the limitations in the research resources and the data collection and analysis methods used, it is not very possible to include a large sample size. In some cases, in qualitative inquiries, there may be some studies where the sample size consists of only a single individual (Kuzu, 2013a, p. 34). The researcher is a part of the research at all stages of the study, is not independent of the research, and has no concerns about being impartial. The researcher can personally participate in the process and give directions. Therefore, it is very difficult to obtain similar results in qualitative investigations (Şimşek, 2018, p. 89). Another topic discussed in qualitative research is data saturation. The saturation point occurs when the contribution of the data that continues to be collected for the study is very low. In other words, the new data obtained from the larger size does not make any difference to the existing knowledge. In this case, the collection of research data

is no longer needed and should be terminated, concluding the sample size is considered to be sufficient (Baş & Akturan, 2017, p. 233). For these reasons, possible data repetition was taken into account and the sample size of the research was kept of two Professors, three Associate Professors, and two Assistant Professors, totaling seven academicians. The study group, as it is shown in Table 1, was coded as A1, A2, A3, ..., and A7. The research was carried out between the dates of November 2nd and December 15th, 2022.

Conclusion, Evaluation, and Recommendations

The common interpretation of the participants interviewed within the scope of this study stated that the evaluation of the legal status of refugees with the understanding of temporariness causes major problems in refugee issues. Here, the problem is evaluated in two dimensions of the 1951 Geneva Convention concerning international protection seekers and the Temporary Protection Regulation concerning Syrians under temporary protection mandated by the Turkish government, making one think that refugees are built on the phenomenon of transience. This approach causes the local people's perception of refugees based on temporality when dealing with them, while also directing the refugees themselves into a relationship with the locals centered on temporality and refusal to integrate with the locals.

It is thought that informative training may be provided to prevent possible discriminatory practices in the social and working life of refugees. Training programs should be carried out simultaneously parallel with refugees and local people at the same time. More specific training on rights arising from national and international laws may be given to groups such as teachers, law enforcement officers, and other public officials. Therefore, possible human rights violations can be prevented before they occur and at earlier stages.

The most essential problem that refugees face is finding solutions for their housing needs. However, housing solutions should include measures to prevent refugees' isolation from the local society. It is thought that the location should be chosen for the establishment of new settlements for refugees, among the possible measures mentioned by the official authorities recently, should be planned in a way that will prevent this group from being marginalized and isolated from the local society. This would eliminate the fear of the creation of ghettos and encourage their integration and adaptation into the local communities and cultures.

It is a fact that refugees are trying to hold on to urban life socially and economically despite multiple difficulties. Due to their social networking and availability of cheap housing, recent studies and reports on refugees suggest that new ghettos have been emerging. This situation has disadvantages in terms of refugees' adaptation and integration into the local social life and must be avoided as much as possible. In addition, squeezing a certain ethnic group into a single area can also lead to sociological problems that feed to alienation. Rental support or use of public land or housing may be the temporary solution until a permanent solution is put in place.

Another important policy on the subject is the education of refugee children. Growing young children can adapt to the host country more easily than the older groups. However, while acting in line with this purpose, educational services should be provided for them while taking their special circular needs into consideration. In addition, programs for cultural adaptation in schools and regions where refugee children are concentrated can be offered as a solution proposal.

The issue that should be discussed urgently is the education of refugee children in language education. Language learning is essential for refugee children to understand the curriculum, express themselves effectively, and feel better among their peers. To achieve this, intensive language training programs should be planned for refugee children, and their families should be included in similar adult courses. Similarly, by matching refugee children with volunteers from their local peers, it can be ensured that they receive language support in a way that encourages their cultural adaptation. For example, refugee and local children can spend time together in their spare time at school or outside of school. Perhaps these children could be given community assignments, such as taking pictures, playing sportive matches, and sharing their favorite song or fairy tale in their own languages together. Thus, besides improving their language proficiency, they can also benefit from understanding each other and integrating into the local culture more quickly.